

Työeläke

2:2013

VALVOVAN SILMÄN ALLA

Harmaa työ kurissa
presidentinlinnan
korjaustyömaalla
Sivu 4

Suomi pärjää
eläkejärjestelmien
hallintokuluvertailussa
Sivu 14

Leipäjonossa
köyhyydelle kasvot
Sivu 22

Toimitus

Päätoimittaja: Kati Kalliomäki |
Toimituspäällikkö: Anne Iivonen |
Toimitusneuvosto: Pauli Forma (Keve),
Roman Goebel (Keve), Outi Hartikainen
(Varma), Eeva Hukka (Ilmarinen),
Mikko Karpoja (Eläke-Fennia), Juha
Knuuti (ETK), Risto Syväälä (Mela) ja
Carita Wuorenjuuri (ETK) | Julkaisija:
Eläketurvakeskus | Toimituksen
sähköposti: tyoelake-lehti@etk.fi
| Tilaukset ja osoitteenmuutokset:
aineistotilaukset@etk.fi, puhelin
029 411 2500 | Osoite: 00065
Eläketurvakeskus | Puhelin: 029
411 20 | www.etk.fi | 48. vuosikerta
| Työeläke ilmestyy viisi kertaa
vuodessa, seuraava lehti ilmestyy
kesäkuussa (7.6.2013) | Helsinki
2013 | ISSN-L 0564-5808, ISSN
0564-5808 (painettu), ISSN1799-
5221 (verkkojulkaisu) | Ulkoasu: Ilkka
Kumpunen, Kipinä |

PunaMusta Oy
Paperi: UPMFine 100 g/m²

Kannen kuva:
Karoliina Paatos

Periaatteessa yksinkertaista

Ennätyspitkä talvi jäädytti luonnon lisäksi myös monia reformeja kuten sote-uudistuksen. Lunta tupaan tuli myös harmaan talouden torjunnan päämajaan.

Mitä olemme oppineet? Ainakin sote-matkan varrella on käynyt selväksi, ettei Suomessa olekaan yksi maailman parhaista sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmistä. Aukot ja puutteet tunnistetaan yleisesti, mutta niiden paikkaaminen on työlästä. Kudelman peruskaavastakin ollaan kovin erimielisiä.

Kun jokin järjestelmä on toiminut pitkään ja tullut matkan varrella useaan otteeseen parannelluksi, on vaarana liian monimutkainen lopputuote, jossa ei enää se alkuperäinenkään tarkoitusperä toteudu.

Ehkä yllättäenkin edellä kuvatusta ei voi vetää yhtäläisyysmerkkejä suomalaiseen työeläkejärjestelmään. Se on kansainvälisessä arviossa todettu sekä yksinkertaiseksi että kattavaksi. Juuri noiden ominaisuuksien ansiosta työeläkkeen hallinnointi on myös halvempaa kuin sellaisissa maissa, joissa eläke rakentuu monista kerroksista eri järjestäjiin.

Vaikka rakenteellisessa ja hallinnollisessa tarkastelussa työeläkettä voidaankin ylistää yksinkertaiseksi, on kansalaisen näkökulma kuitenkin toinen. Vai mitä kertoo se, etteivät edes täkäläiset päättäjät kykene tai eivät kerta kaikkiaan jaksakaan hoitaa työnantajavelvoitteita teettämistään satunnaistöistä?

Helppohan se on moitiskella säännöistä lipsuvia yksilöitä, mutta pitäisikö siirtää kotkankatse omaan pesään. Olemmeko tehneet kaikkemme, jotta vakuuttamisen perussäännöt piirtyisivät selkeänä ja olemmeko rakentaneet kansalaisen asiointiväylät vaivattomiksi? Luulenpa, että emme.

Usein kriiseistä seuraa aina jotain hyvääkin. Nyt kun on tullut selväksi, että työnteko pitää aina vakuuttaa, on pohjatyöt kunnon tiedottamiselle jo tehty.

Perusinformaation parantaminen voisi olla jopa terapeutin tehtävä isoja sote- tai eläkeuudistuksia odotellessa.

*Kati Kalliomäki
päätoimittaja*

Presidentinlinnan työmaalla aliurakkaketjua on supistettu ja viranomaisyhteistyö on aloitettu. Linnanvouti Anne Puonti kertoo, että kaikella tällä pyritään estämään, ettei harmaa talous pääse pesiytymään työmaalle.

Harmaalle työlle nollatoleranssi presidentinlinnan peruskorjauksessa

VALVOVAN SILMÄN ALLA

Presidentinlinnan peruskorjaustyömaalla *Lex-veistos* seisoo tutulla paikallaan rakennusmuovien takana.

Puolittain peitossa olevan hahmon rinnalla erottuu Suomen leijona, miekka ja perustuslain kilpi.

– Suomi-neidon pitelemää lakikirjaa ei panna piiloon tällä työmaalla, sillä emme salli pimeitä urakoita, kertoo presidentin kanslian linnanvouti **Anne Puonti** muovein vuoratussa Valtiosalissa.

Teksti: Anne Iivonen | Kuvat: Karoliina Paatos

Presidentinlinnan Mariankadun puoleisen julkisivun yläkerroksiin kevään aurinko porottaa täydeltä terältä valaisten muovilla ja vanerilla suojatut paljaat huoneet. Linnassa on meillä täysi tohina.

Työmaalla työskentelee enimmillään noin 150–200 rakennusalan ammattilaista. Väkeä tulee ja menee, työt etenevät ja koko homma on tiukkaan aikataulutettu. Peruskorjaustyöt alkoivat tammikuussa purkutöillä ja jatkuvat ensi vuoden lokakuulle.

Peruskorjauksessa presidentinlinna korjataan rakennuksen käyttötarkoituksen edellyttämään kuntoon rakennus- ja kulttuurihistoriallisia arvoja kunnioittaen. Suurimmat korjaustarpeet aiheutuvat huonokuntoisten perustusten vahvistamisesta. Lisäksi uudistetaan talotekniikkaa, kunnostetaan pinnat sekä parannetaan kulku-yhteyksiä ja rakennuksen turvallisuutta.

Korjaustyön huolelliseen suunnitteluun pohjaa sekin, että jo tarjouspyyntövaatimuksissa työn tilaamisen ehdoksi kirjattiin, että harmaata taloutta ei sallita. Työt on tehtävä huolella ja tilaajavastuulakia noudattaen.

Verot, lakisääteiset veloitteet ja maksut, työeläkevakuutusmaksut niiden mukana, vaaditaan täällä hoidettavaksi asianmukaisesti. Viranomaisyhteistyössä työmaa on tehovalvonnan kohteena.

Siksi tarkka seula viuhtoo työmaalla muualakin kuin linnan sisäpihan arkeologisissa kaivauksissa. Harmaan talouden torjuntajoukoissa verottaja, työsuojeluhallinto ja Eläketurvakeskus tekevät yhteistyötä.

– Kaikella tällä pyritään laajaan ennakointiin ja etukäteisvalvontaan, Puonti sanoo.

Tarkka seula työmaalla

Peruskorjauksessa projektijohtourakoitsijana SRV Rakennus Oy käyttää useita alihankkijoita.

Museovirasto on tehnyt linnan sisäpihalla arkeologisia tutkimuksia. Muinaismuistolaki edellyttää kohteen tutkimista ennen kuin rakentaminen voidaan aloittaa.

Linnan sisäpihan kiveyksen alta löytyi runsaasti keramiikkaa, myös rahoja, sinettejä sekä pieni kultakorun katkelma.

Presidentinlinnan peruskorjaus 2013–2014

- pääsuunnittelija LPR-arkkitehdit Oy
- projektinjohtourakoitsija SRV Rakennus Oy
- kustannusarvio noin 45 miljoonaa euroa
- perusparannus kestää lokakuuhun 2014
- rakennus on valmistunut vuonna 1820 kauppiastaloksi
- nykyisessä käytössä vuodesta 1921
- peruskorjataan tasavallan presidentin kanslian työ- ja aputilat sekä tasavallan presidentin edustustilat.

– Presidentinlinna on ainutlaatuinen työmaa. Ei tällaisia osu työuralle kuin yksi, kertoo 36 vuotta rakennusmestarina työskennellyt SRV:n työmaa-päällikkö Toivo Mäkeläinen.

Lopulta tarkkuus pykälien noudattamisesta on SRV:n käsissä.

– Valvomme etukäteen, ettei hankintaketjussa ole velvoitteitaan laiminlyöneitä toimijoita. Meillä on nollatoleranssi tässä asiassa, sanoo pääurakoinnista vastaava projektijohdaja **Timo Palkonen** SRV Rakennus Oy:stä.

Rakentamisen kokonaisbudjetti on noin 45 miljoonaa euroa, josta tälle vuodelle on myönnetty lähes 22 miljoonaa euroa.

Monet saneerauskohteet vetänyt työmaapäällikkö, rakennusmestari **Toivo Mäkeläinen** huolehtii että rakennustyöt tulevat oikein ja ajallaan tehdyksi.

– Aikataulu on tiukka, mutta kyllä me teemme sen annetussa ajassa. Perustan kunnostaminen on vaativinta siihen liittyvän megapaalutuksen toteuttamisessa, 61-vuotias rakennusmestari kertoo.

Valtiosali pesee kasvonsa

Presidentinlinnan tiloista pyhin, *Valtiosali*, on myös riisuttu paljaaksi. Vain Lex-veistos päädyssä on paikallaan. Parkettia suojaavat vanerit, seinät ovat tyhjiä tauluista, myös katokruunut on viety talteen.

– Seinäpinnat puhdistetaan ja sähkötekniikkaa uusitaan kokonaan, Mäkeläinen näyttää poistettujen lampettien jättämiä pintymäisiä seinäpinnassa.

Linnan perusilme säilyy korjauksen jälkeenkin lähes nykyisenlaisena. Edellisen keran rakennus on peruskorjattu 1970-luvulla.

– Korjausrakentamisen luonteeseen kuuluu, että mahdollisimman pitkälle säilytämme presidentinlinnan entisellään. Emme tee tästä uudenkiiltävää ja häikäisevää, vaan kunnostamme vanhaa kunnioittaen, kertoo linnanvouti Puonti.

Rakennusmestari Mäkeläinen pitää ensi vuoden myöhäisyyksyyn langat käsissään, että presidentinlinna valmistuu aikataulussa.

– Näiden seinien sisään kätkeytyy pitkä ja vaiheikas historia Presidentinlinnoja on vain yksi. Ammatissaan ylpeille rakentajille on kunnia-asia työskennellä maan päämiehen edustustiloissa, työmaapäällikkö Mäkeläinen kertoo.

Lex-veistoksen vartioima Valtiosali vaikuttaa muoviin kätkeytyneenä pieneltä. Mutta loistaa taas kirkkaampana, kun valot sytytetään ja salissa tanssitaan itsenäisyyspäivänä 2014 presidentin juhlavastaanotolla. ■

Projektijohdaja Timo Palkonen kertoo, että SRV ei salli pimeää työtä aliurakoitsijoilta.

Presidentinlinna alun perin kauppiastalo

■ Presidentinlinnassa kunnostetaan tasavallan presidentin työ- ja edustustilat sekä kanslian toimitilat. Rakennus on valmistunut vuonna 1820 alun perin kauppiastaloksi. Arkkitehti **Pehr Granstedtin** suunnittelema rakennus muutettiin keisarilliseksi palatsiksi mm. arkkitehti **Carl Ludvig Engelin** suunnitelmien pohjalta vuosina 1840–45.

Nykyisessä käytössään rakennus on ollut vuodesta 1921.

Kirjalliset lähteet osoittavat presidentinlinnan kohdalla olleen ainakin jo 1600-luvun lopulta lähtien porvaristontteja. Arkeologisissa kaivauksissa tutkittu alue on kuulunut ns. Kalastajanmäen kortteliin, joka tuhoutui vuoden 1713 Helsingin suurpalossa.

Peruskorjauksen ajan presidentti **Sauli Niinistö**llä on väliaikaiset työtilat Helsingin kaupunginjohtajan virka-asuntona toimineessa Brummerin talossa Aleksanterinkadulla. Remontin vuoksi presidentti työskentelee myös virka-asunnossaan Mäntyniemessä.

Yleisöllä on mahdollisuus nähdä presidentinlinnan taidetta Ateneumissa huhtikuussa avautuvassa näyttelyssä.

Valvonnan tuloksena vakuutettiin 15 000 työntekijää

Eläketurvakeskus valvoo työnantajia ja yrittäjiä

■ Viime vuonna Eläketurvakeskuksen koko maata kattavassa työnantajavalvonnassa löydettiin noin 120 miljoonaa euroa eläkevakuuttamattomia palkkoja.

Valvonnassa selvitettiin reilun 9 000 työnantajan vakuuttamista. Puutteet kohdistuivat noin kahteen tuhanteen työnantajaan ja koskivat yli 15 000 työntekijää. Kun työeläkevakuuttamisen puutteet saadaan valvonnalla kattavasti esiin, työntekijät saavat heille kuuluvan eläketurvan ja eläkelaitokset voivat periä vakuutusmaksut oikean suuruisena.

Yrittäjien eläkevakuuttamisen valvonnassa YEL-vakuutus järjestettiin valvonnan tuloksena noin 730 yrittäjälle. Huhtikuussa valmistuvat YEL-valvonnan tiedot verovuodelta 2012. Alustavat tulokset viittaavat aiempien vuosien tasoon.

65-vuotias George Berner jää syksyllä eläkkeelle. Sitten on aikaa pelata tennistä.

Berner Oy:n palkitun senioriohjelman isä, toimitusjohtaja George Berner: Henkilökunnasta huolehtiminen EI MAKSA MITÄÄN

Isokenkäiset puhuvat usein resursseista. Heillä tarkoitetaan ihmisiä, jotka ovat jossain kaukana, ehkä toiminnan viitekehyksessä tai sen rajapinnalla. Tällaista puhetta voisi olettaa toistasataa tuhatta erilaista myyntiartikkelia kauppaavan monialayrityksen toimitusjohtajalta. Mutta **George Berner** on toista maata.

Teksti: Antti Karkiainen | Kuvat: Olli Häkämies

Toimitusjohtaja George Bernerin puheenparsi on mutkatonta. Sen kaikupohja on kvartaalia kauempana perheyriksen arvoissa.
– Me katsomme asioita pitkällä tähtäimellä. Yritys menestyy, kun sen työntekijät menestyvät. Niin yksinkertaista se on, paljastaa neljännessä polvessa yritystä luotsaava Berner.

Yhtiö palkittiin hiljattain arvostetulla Suomen työelämäpalkinnolla. Palkinto myönnettiin johdonmukaisesta työstä, jota yhtiö on tehnyt työhyvinvoinnin eteen vuosikymmenien ajan.

Jo 1960-luvulla Berner siirtyi oma-aloitteisesti viisipäiväiseen työviikkoon ja pidensi äitiysloman pituutta. Lisäksi yhtiö on jakanut jo puolivuosisataa 10 prosenttia vuotuisesta liikevoitostaan työntekijöille.

– Isoisäni oli viisas mies. Hän ajatteli, että jos omistajille jaetaan osinkoa rahapääomasta, työntekijälle kuuluu osinko työpääomasta. Se on reilua ja sitouttaa työntekijän.

Bernerillä on poikkeuksellinen työterveyshuolto ja muitakin hyviä etuja. Palkinnon myöntämisen ensisijainen syy on kuitenkin vuonna 2009 lanseerattu, ikääntyvien työhyvinvointia parantava senioriohjelma.

Miten tähän kaikkeen on varaa?

– Ei henkilökunnasta huolehtiminen maksa mitään. Kaikki tulee tuotavuutena takaisin, Berner naurahtaa.

Berner Oy

- 130-vuotias suomalainen perheyritys
- yli 500 työntekijää, liikevaihto lähes 300 miljoonaa euroa
- perustaja **Sören Berner** aloitti liiketoimintansa tuomalla silliä Norjasta
- Oman tuotekehityksen, yritysostojen ja agentuuritoiminnan myötä valikoimassa on yli 100 000 tuotetta
- Monialayrityksen tunnetuimpia brändejä: *Korrek, Oxygenol, XZ, Herbina ja Lasol.*

Berner Oy:n senioriohjelmalla
eläkkeellesiirtymisikä kohosi 64,5 vuoteen

Vastuu työkyvystä on molemmilla

SENIORIOHJELMA

55-vuotiaille työntekijöille
työkyvyn turvaamiseksi

Työurasuunnitelma

- esimiehen ja alaisen suunnitelma työssä jaksamisesta
- sovittaa työtehtäviin liittyviä käytäntöjä ikääntyvälle
- kartoittaa tarvittaessa työaikoihin liittyviä joustoja
- etsii keinoja hiljaisen tiedon siirtämiselle.

Toimintakyvyn tukemishjelma

- työterveyshuollon yksilöllinen kunto-ohjelma
- 58 vuotta täyttäneille
- sisältää työtehtävien ja kunnon mukaan esimerkiksi venyttelyä ja sauvakävelyä
- kuntoilu tehdään vapaa-ajalla.

Eläkeneuvonta

- eläkeinfoja, joissa kerrotaan:
 - miten eläkettä kertyy 63 ikävuoden jälkeen
 - eläkkeellesiirtymiseen liittyvästä elämänmuutoksesta.

Seniorivapaat

- edellyttävät sitoutumista työterveyshuollon laatimaan työkykyohjelmaan
- 58–60-vuotiaille viisi ylimääräistä vapaapäivää vuodessa
- 60–63-vuotiaille kahdeksan ylimääräistä vapaapäivää vuodessa
- 63 ikävuodesta eteenpäin sopimuksen mukaan

Bernerin palkittu senioriohjelma on nostanut yhtiön eläkkeellesiirtymisiän muutamassa vuodessa 63 vuodesta 64,5 vuoteen

Ohjelmaan kuuluu eläkeinfoja, ikääntyvälle räätälöity työurasuunnitelma ja työterveyshuollon kunto-ohjelma. Senioriohjelmaan pääsevät kaikki 55 vuotta täyttäneet työntekijät.

Infoissa työntekijöitä valmennetaan tulevaan elämänmuutokseen ja kerrotaan miten eläkkeen kertyminen muuttuu, kun täyttää 63 vuotta. Työurasuunnitelma on puolestaan esimiehen ja alaisen yhdessä räätälöimä työssä jaksamisen majakka.

– Työntekijän vastuulla on tuoda omaa näkökulmaansa esille, niin varhaisessa vaiheessa, että muutoksille jää aikaa. Näin mahdollinen työkyvyn aleneminen ei pääse kehittymään liian pitkälle, kertoo idean äiti, henkilöstöpäällikkö, **Heli Rissanen**.

Työnantajan vastuulla on etsiä aktiivisesti ratkaisuja työkäytäntöihin. Kolmikantaan kuuluu työterveyshuolto.

– Työntekijällä on oikeus arvokaaseen vanhuuteen työpaikalla. Kyse ei ole silti hyväntekeväisyydestä, sillä tästä on meille hyötyä. Kaikkia tarvitaan, sanoo idean isä, **George Berner**.

– Eri-ikäisillä on erilaisia vahvuuksia. Vanhempi saattaa tehdä vähemmän näpsäkästi työtä, mutta

hänellä on hiljaista tietoa, hän tekee vähemmän virheitä, Berner jatkaa.

Myös työntekijältä vaaditaan reilua panosta. Jos hän sitoutuu pitämään huolta työkyvystään, palkinnoksi annetaan vuotuiset seniorivapaat.

Käytännössä työntekijän on toteutettava työterveyshuollon laatimaa kunto-ohjelmaa. Mennäänpä katsomaan, millaisia vaikutuksia sillä on ollut logistiikkatyöntekijä **Otto Ihalaisen** elämään.

Jotenkin se elämä keveni

Halli on valtava, pitkälti toista hehtaaria. Eurolavat ovat järjestelmällisesti katon rajaan pinottuna, 28 000 hyllypaikalla.

Olemme Vantaan Viinikkalassa, Berner Oy:n logistiikkakeskuksessa. Täällä vastaanotetaan ja lähetetään tuotteita ympäri maailmaa.

Iltavuorossa on hiljaista. Työntekijät täyttävät trukeilla alahyllyjen aktiivipaikkoja, kuittaavat tilauksia tai keräävät niitä pitkäsarvisilla keräilykoneilla. Jokaisella on mikrofonikuulokkeet päässä.

62-vuotias Otto Ihalainen nostaa Oxygenol-hammastahnaa lavalle ja kuittaa rivin ”pulikalla” tietokoneelle. Työtä kutsutaan puheohjatuksi keräilyksi. Naisäänellä varustettu robotti ilmoittaa seuraavan hyllykoodin – ja taas mennään.

– Koneista huolimatta, keräily on fyysisesti raskasta työtä, Ihalainen kertoo.

**Berner Oy:n
eläkkeelle-
siirtymisikä
64,5 vuotta.**

– Ennen pyöriteltiin tynnyreitä, nyt kaikki on automatisoitu. Töitä tehdään tietokoneen ohjeiden mukaan luurit päässä, kertoo logistiikkatyöntekijä Otto Ihalainen.

Senioriohjelman isä George Berner ja äiti Heli Rissanen. Seuraavaksi suunnitteilla on junioriohjelma.

**Kyse ei ole hyvän-
tekeväisyydestä: tästä
on meille hyötyä.**

*– George Berner,
toimitusjohtaja*

Työvuoron aikana
tulee nosteltua satoja,
jopa tuhansia kiloja.

– Otto Ihalainen

– Työvuoron aikana tulee nosteltua satoja, jopa tuhansia kiloja. Toisaalta tykkään, että tulee vähän punttitreeniä.

Ihalainen on ollut mukana senioriohjelmassa alusta asti. Työn kevennystä hän ei ole tarvinnut, mutta henkilökohtaisesta kunto-ohjelmasta on ollut paljon apua.

Pirteänä pitävään viikko-ohjelmaan kuuluu kolme kertaa 20 minuutin venyttely ja punttiohjelma. Sen päälle tehdään 3–4 kertaa kolmen varsin sauvakävelylenkki.

– Sitä luuli olevansa kunnossa, mutta ei se niin ollut alkuunkaan. Sauvakävely ja venyttely ovat tehneet hyvää niskoille. Luulin, että krempat kuuluvat vanhuuteen, mutta suurin osa niistä on hävinnyt.

Myös Ihalaisen työterveyshoitaja on tyytyväinen: aikuisiän diabetes pysyy aisoissa, paino on pudonnut parikymmentä kiloa.

– Kun aloin tehdä lenkkiä iltaisin, ei enää tehnyt mieleni juustosämpylävuorta. Jotenkin se elämä vaan keveni. Nyt jaksaa tehdä asioita, ennen sitä vain söi ja lepäsi.

Työkyvyttömyys harvinaista

Kerättyään tavarat Ihalainen ajaa pitkäsarvisen parkkiin ja suuntaa näyttöpäätteelle.

– Toista. Kuusi, hän sanoo ja tulostin sylkee tilausten osoitelaput.

Hän kuittaa tilaukset ja saa koneelta rahtikirjat – homma hoidettu.

– Tällaista tämä on. Aamulla laitan luurit päähän. Sosiaalinen elämä painottuu ruoka- ja kahvitunnille.

Rissasen mukaan senioriohjelmalle on eniten tilausta juuri logistiikassa ja tuotannossa. Jotain tuloksista kertoo sekin, että yli 500 työntekijän yrityksessä ei ole juuri lainkaan työkyvyttömyystapauksia.

Neljännesvuosisadan mittaisen työuran Bernerillä tehnyt Ihalainen suunnittelee jo eläkepäiviä. Lekottelu alkaa heinäkuussa, kun hän täyttää 63 vuotta.

– Laskin miten paljon saisin, jos jatkaisin 65-vuotiaaksi superkarttumalla, mutta se ei houkuttanut.

– Tuskinpa jaksaisin 68-vuotiaaksi, vaikka olisi millaiset senioriohjelmat, hän naurahtaa.

Entä senioriohjelmaan kuuluva työvoimapankki? Jos työhaluja piisaa, eläkkeellä voi tehdä lisätienestiä osa-aikatyöläisenä tai tuuraamalla vuoron silloin tällöin.

– Niin pitkälle en ole ajatellut. Katsotaan, eihän sitä koskaan tiedä. ■

Keskimääräinen tilaus on 200–400 kiloa. Nopea työntekijä saattaa kerätä vuorona aikana esimerkiksi 8 000 kiloa kumisaappaita.

Otto Ihalainen kuittaauspiste kuutosella. Seuraavaksi paketteihin lätkäistään osoitelaput. Sitten ne lähtevät maailmalle.

Sorsa

Kolumnistimme Ville-Pekka Sorsa on Helsingin yliopiston tutkijatohtori

Eläkejärjestelmien oikeudenmukaisuudesta

Joidenkin mielestä hyvä eläkejärjestelmä on sellainen, jossa kaikki saavat saman verran eläkettä. Toisten mielestä on parempi, jos kaikki kartuttavat eläkkeen ansioistaan. Jotkut taas ajattelevat, että kaikkien pitäisi päättää itse, miten eläkkeensä säästää. Monet haluavat kaikkien näiden periaatteiden olevan läsnä eläkepolitiikassa.

Näitä eläkemieliä yhdistää yksi asia: ne kaikki sisältävät jonkinlaisen käsityksen eläkejärjestelmän oikeudenmukaisuudesta. Eläkejärjestelmien oikeudenmukaisuuden pohdinnoissa vedotaan usein tasa-arvoon, valinnanvapauteen ja demokratiaan.

Kansaneläkejärjestelmiä kannattavat tahot vetoavat ihmisten tasa-arvoon kansalaisina työuran tuloihin katsomatta. Työeläkejärjestelmien kannattajat pitävät oikeudenmukaisena sitä, että eläke mahdollistaa kaikille työuran aikaisen elämäntapansa jatkamisen. Etuusperusteisten järjestelmien kannattajat pitävät oikeudenmukaisena sitä, että eläke karttuu ansioista samoilla periaatteilla, ja maksuperusteisten järjestelmien kannattajat sitä, että kaikki maksavat samoilla periaatteilla maksuja.

Monille valinnanvapauden kannattajille tasa-arvopohdinnat ovat epäolennaisia. Miksi kenenkään pitäisi voida päättää toisten eläkkeistä? Säästäköön kukin oman vanhuuden ajan turvansa ja sijoittakoon säästöt niin kuin haluavat. Tasa-arvon kannattajat vastaavat: vain muutamalla prosentilla ihmisistä on kykyjä tehdä toiveidensa mukaisia päätöksiä. Jos kaikki ovat sijoitusasiantuntijoiden vallassa, eivät he ole sitä tasa-arvoisesti. Työmarkkinaeläkkeiden kannattaja voi lisäksi vastata, että työntekijäjärjestöt voivat neuvotella kaikille jäsenilleen tasa-arvoiset elä-

keet, mihin yksilöt eivät pysty. Valinnanvapauden kannattajat vastaavat, että ihmisten pitäisi tästä huolimatta saada päättää itse huonoistakin sopimuksista ja vallan antamisesta muille.

Demokratian kannattajat huomauttavat, että molemmissa kannoissa on korkeintaan puoli totuutta. Mikä tahansa periaate voi olla oikeudenmukainen, jos se on hyväksytty demokraattisin periaattein ja eläkejärjestelmä on muutettavissa demokraattisin keinoin. Järjestelmä voi sisältää valinnanvapautta tai antaa heikommassa asemassa oleville erityiskohtelua yhteiskunnallisen tasa-arvon takaamiseksi. Eläkejärjestelmillä voidaan myös ajaa monenlaisia oikeudenmukaiseksi käsitettyjä politiikkoja, kuten esimerkiksi kannustaa ihmisiä työskentelemään pidempään.

Periaatteiden juurille meneminen on tärkeää, koska oikeudenmukaisuudesta puhutaan usein varsin löyhin argumentein. Mikään edellä mainituista lähestymistavoista ei pidä esimerkiksi kysymystä sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta erityisen tärkeänä. Tämä johtuu siitä, että tulevat sukupolvet eivät koskaan ole tekemässä päätöksiä eläkejärjestelmästä, vaan he väistämättä kasvavat osaksi jo olemassa olevaa yhteiskuntaa.

Tasa-arvon kannattajat sanovat, että eläkejärjestelmien tulee kohdella jo olemassa olevia jäseniä tasa-arvoisesti. Demokratian kannattajat korostavat, että tulevia sukupolvia voidaan kohdella niin kuin oikeudenmukaiseksi nähdään, kunhan he vaan voivat tulevaisuudessa muuttaa järjestelmät mieleisekseen. Valinnanvapauden kannattajat yhtyvät tähän: tulevat sukupolvet päättäkoot eläkkeistään ihan itse.

Miltä suomalainen työeläkejärjestelmä sitten näyttäytyy näiden periaatteiden valossa? Siitä lisää seuraavalla kerralla.

Ville-Pekka Sorsa

Suomessako korkeat eläkejärjestelmän hallintokulut?

Suomen työeläkejärjestelmän erityispiirteenä moniin muihin maihin verrattuna on sen kattavuus ja yksinkertainen rakenne. Järjestelmän hallinnointi ei tule niin kalliiksi kuin hajanaisissa ja monikerroksisissa eläkerakennelmissa.

■ Suomen eläkejärjestelmän kansainvälinen arvioija professori **Keith Ambachtsheer** kiinnitti huomiota Suomen työeläkelaitosten hallintokuluihin. Arvion pohjana olevan CEM Benchmarking Inc.:n tekemän selvityksen mukaan ne ovat vakuutettua kohden laskettuna korkeammat kuin yksittäisillä maailman huipuksikin mainituilla toimijoilla.

Olennaista on huomata, että kyseinen kansainvälinen vertailu keskittyy valikoituneisiin yksittäisiin toimijoihin, eikä ota huomioon eläketurvan hallinnosta aiheutuvia kokonaiskuluja kansallisella tasolla.

Kun näkökulmaa laajennetaan siten, että vertailu kattaa kaikki Suomen eläkejärjestelmään verrannolliset vakuutetun eläketurvan hoitamiseen osallistuvat keskeiset eläkejärjestelmän toimeenpanoelimet, saadaan lisäinformaatiota maan eläkejärjestelmän kokonaishallintokuluista.

Suomessa kattava hybridirakenne

Monista muista maista poiketen suomalainen eläkejärjestelmä kattaa sekä lakisääteisen eläkkeen (niin sanotun I pilarin) että työsuhteeseen perustuvan työmarkkinaeläkkeen (II pilari). Useissa maissa vastaavanlainen kattava työeläke vaatii lisäeläkejärjestelyjä.

Esimerkiksi Hollannissa ja Tanskassa ansiosidonnainen eläketurva hoidetaan kokonaisuudessaan työmarkkinaeläkesopimuksin. Muuallakin nämä työmarkkinaeläkkeet tuottavat merkittävän osan ansioperusteisesta eläketurvasta täydentäessään lakisääteistä eläketurvaa. Monissa maissa Suomen työeläkettä vastaava työmarkkinaeläke on joko lailla tai työmarkkinasopimuksin määritelty pakolliseksi.

Eläkejärjestelmien kerrostuminen kahteen erilliseen järjestelmään lisää myös toimijoiden lukumääriä. Toimijoita voi olla jopa satoja, kun Suomessa niitä on joitakin kymmeniä.

Tämä on nähtävissä Eläketurvakeskuksen kansainvälisen arvioinnin taustatyönä tekemästä selvityksestä, jossa Suomen lisäksi selvitettiin Hollannin, Norjan, Ruotsin, Saksan, Sveitsin ja Tanskan lakisääteisten ja työmarkkinaeläkkeiden hallintokuluja. Kyseisissä vertailumaissa työmarkkinaeläke on pakollinen Saksaa lukuun ottamatta.

Hallintokulut kilpailukykyisellä tasolla

Selvityksessä keskityttiin liike- ja toimeenpanokuluihin. Suomessa näin yhteenlasketut kansaneläke- ja työeläkejärjestelmän hallintokulut olivat 149 euroa jäsentä kohti vuonna 2011. Jäsenillä tarkoitetaan vakuutettujen ja eläkeläisten yhteenlaskettua määrää.

Suomea matalammaksi kulut jäivät ainoastaan Saksassa. Saksan vertailtavuutta tosin heikentää se, että lakisääteisten toimijoiden lisäksi vertailuun on työmarkkinaeläkkeiden toimijoista saatu sisällytettyä vain säätiöt ja kassat. Työnantajakohdaiset avustuskassat, joita on noin 11 000, samoin kuin maassa merkittävässä asemassa olevien yritysten kirjanpidollisin varauksin hoitamat eläkejärjestelyt ovat jääneet selvityksen ulkopuolelle. Kyseisistä järjestelyistä ei ole saatavissa vertailukelpoisia hallintokulutietoja.

Toimeenpanokulut ovat korkeimmat Sveitsissä ja Hollannissa, joissa ansiosidonnainen työeläketurva on hoidettu lukuisten eri toimijoiden kesken.

Sijoitustoiminnan hoitokulut ovat merkittävä osa kokonaishallintokuluja erityisesti rahastoitujen työmarkkinaeläkkeiden osalta. Selvityksessä on otettu huomioon eläkeyhtiöiden ja -rahastojen ilmoittamat sijoitustoiminnan sisäiset hoitokulut. Huomattava osa sijoitustoiminnan hoitokuluista tulee kuitenkin usein ulkopuolisten sijoitusyhtiöiden puolelta, joita ei raportoida varsinaisiksi kuluiksi, vaan ne käytännössä vähentävät suoraan sijoitustoiminnan tuottoa.

Maiden välisiä suoraviivaisia vertailuja tuleekin välttää ottaen huomioon kansainväliseen hallintokuluvertailuun liittyvät osin aineistolähtöiset syyt.

Selvitys ei ota huomioon myöskään palvelujen laatuun liittyviä tekijöitä. Tästä huolimatta selvitys osoittaa, että kokonaisuudessaan toimeenpanokulut ovat Suomessa alemmat kuin keskimäärin vertailumaissa.

Ambachtsheer on myös omassa selvityksessään havainnut Suomen järjestelmän hybridimäisen rakenteen ja mainitsee Suomen eläkejärjestelmän yhdistävän tehokkaasti monissa maissa erikseen hallinnoidut lakisääteiset eläkkeet ja työmarkkinapohjaiset eläkejärjestelyt.

Maavertailusta
julkaisu
verkkopalvelussa

Lakisääteisten
eläkkeiden ja
työmarkkinaeläkkeiden
hallintokulut
esimerkkimaissa

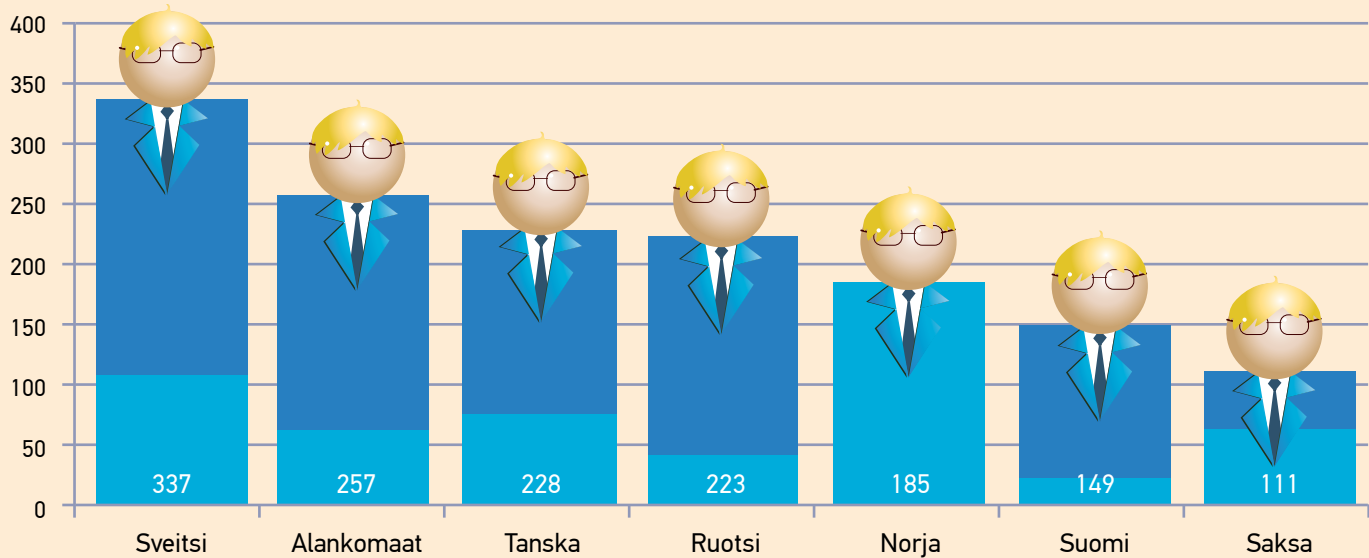
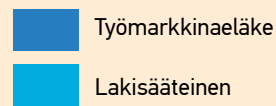
Tekijät: Antti Mielonen, Eeva
Puuperä, Hannu Ramberg ja
Mika Vidlund

Eläketurvakeskuksen selvityksiä
01/2013, 134 sivua
Saatavilla ja tilattavissa
verkkopalvelussa
www.etk.fi/julkaisut

kuvio 1

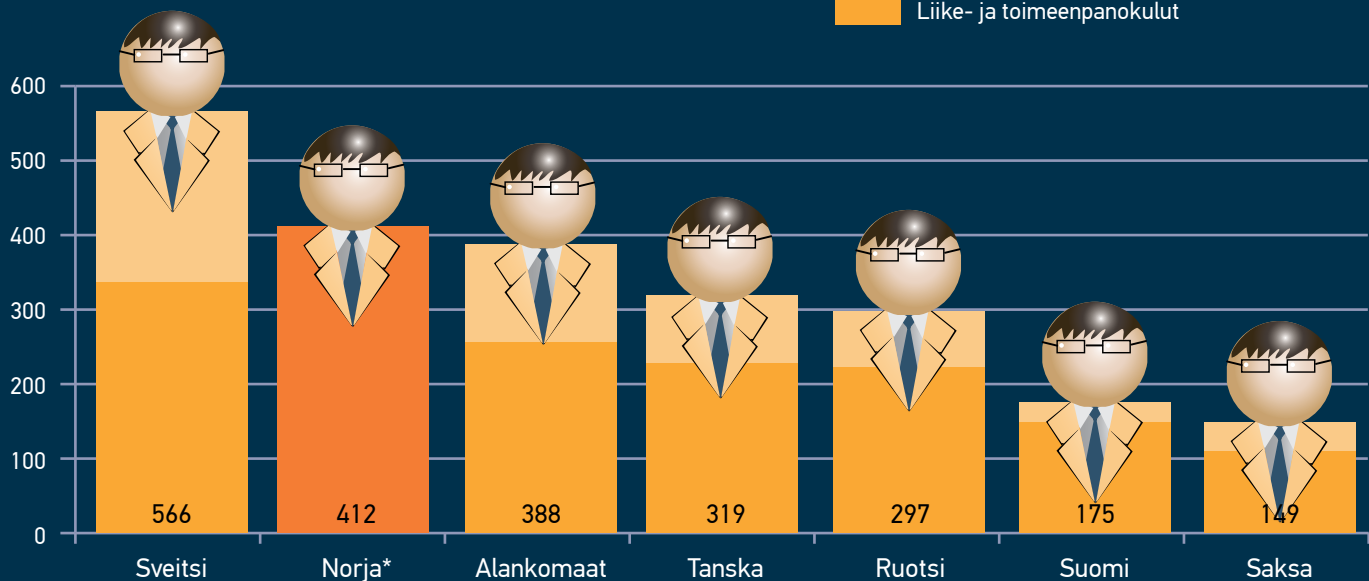
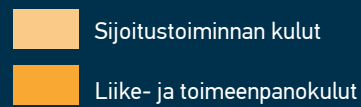
Toimeenpanokulut jäsentä kohti / €

sisältäen lakisääteiset järjestelmät ja työmarkkinaeläkejärjestelmät

kuvio 2

Kokonaishallintokulut jäsentä kohti / €

* Norjan osalta on esitetty kokonaishallintokulut ilman em. jakoa, koska työmarkkinaeläkkeissä sijoitustoiminnan kuluja ei ole voitu erottaa liike- ja toimeenpanokuluista

Maan toiseksi suurimman työeläkeyhtiön eläkejohtaja Anne Koivula vertaa:

TYÖELÄMÄ ON KESTÄVYYSLAJI

Ilmarisen eläkejohtaja **Anne Koivula** kuvaa työelämää kestävyyslajiksi. Työelämässä pysymistä olisi hänen mukaansa kannustettava lainsäädännöllä.

Koivulan työnsä yltää suoraan alan ytimeen: eläke-etujen määräytymisen selvittämiseen, hakemuskäsittelyyn ja eläkkeiden maksamiseen. Tätä kaikkea Ilmariselle tekee Koivulan johtamissa yksiköissä yhteensä noin 100 työntekijää.

– Perustehtävämme on ihmisten toimeentulosta huolehtiminen, Koivula sanoo.

Lakimuutoksiin selvä tarve

Koivulan työnantaja Ilmarinen on heti Varman jälkeen maan toiseksi suurin työeläkeyhtiö. Vuosittain heille tulee käsittelyyn erityyppisiä eläkehakemuksia yhteensä noin 22 000, joista lähes puolet on vanhuuseläkehakemuksia. Lisäksi suunnilleen saman verran annetaan eläkkeiden jatkamista tai eläkelajin muuttamista koskevia päätöksiä.

Työkyvyttömyyseläkemäärät ovat 2010-luvulla alkaneet hitaasti tasaantua huippuvuosista. Koivula näkee, että juuri nyt rattia tulee kääntää rohkeammin uuteen suuntaan, kohti työn joustavuutta.

– Jos jotain viestiä voisin lähettää lainsäätäjille, niin työkyvyttömyyseläkkeiden ehdoissa on jotain muinaista. Säännökset eivät ole enää tätä päivää. Nykyinen laki suorastaan rankaisee työnteosta tai ei ainakaan rohkaise kokeilemaan työnteoa vajaalla toimintakyvyllä.

– Työelämässä pysymistä olisi kannustettava eikä estettävä, hän toteaa.

Kuntoutus arjen menestystarina

Sinä aikana kun Koivula on alalla työskennellyt, eläkehakemusmäärät ovat vuosi vuodelta kasvaneet. Suuret ikäluokat ovat viime vuosina kypsyneet vanhuuseläkeikään ja siitä syntyy suurin ha-

Anne Koivula hyvähermoise-
na ja myönteisenä ihmisenä
selviää töistään tasaisen su-
juvalla vauhdilla. Kesätyön-
tekijästä johtajaksi kiirehti
hän maltilla, neljännesvuosi-
sadassa. Taidot karttuvat
pitkällä työuralla matkan
varrella.

Kuka?

Anne Koivula

- 52-vuotias eläkejohtaja
- oikeustieteen kandidaatti Helsingin yliopis-
tosta 1986
- työskennellyt vakituisesti työeläkeyhtiö
Ilmarisessa vuodesta 1987: eläke-esittelijänä,
lakimiehenä, kehityspäällikkönä, osastopääl-
likkönä ja vuodesta 2010 eläkejohtajana
- naimisissa, kaksi aikuisikäistä poikaa
- harrastaa monipuolisesti liikuntaa yksilöla-
jeissa
- elämänmotto: "Mennään niin pitkälle kuin
jaksetaan, ja palataan takaisin".

kemusvirta. Viime aikoina haku kuntoutukseen on lisääntynyt selvästi.

– Reilut kymmenen vuotta sitten oli tavanomaista, että kuntoutushakemuksia oli vain kymmenisen prosenttia eläkehakemuksista. Nyt määrät ovat nousseet neljännekseen. Meille kuntoutusasiat eivät tulleet ns. puun takaa, vaan osimme tähän varautua, Koivula kertoo.

– Lainsäädännön tuntemisesta pitkältä ajalta ei suinkaan ole haittaa tässä työssä, Anne Koivula toteaa.

Takavuosilta hänen mieleensä jäi keskustelu, jossa joku tokaisi varmasti, ettei 38-vuotias enää kannattanut ”niin vanhana” kuntouttaa. Silloinen Ilmarisen toimitusjohtaja **Kari Puro** ajatteli päinvastoin ja piti tärkeänä kuntoutuksen laajentamista.

– Puro kaukonäköisesti asetti 1990-luvulla selvät määrälliset tavoitteet kuntoutuslukujen nopeaan ja selvään kasvuun. Moni piti asetettua tavoitetta ”mahdottomana toteuttaa”, kuitenkin määrälliset kriteerit ajoivat meitä uuteen suuntaan. Opimme siinä paljon, ja nyt tuolle opille on ollut käyttöä, Koivula kertoo.

Hyöty onnistuneesta kuntoutuksesta sataa useaan laariin. Siitä hyötyvät kaikki: yksilö työkyvyn ja toimeentulon muodossa, työnantaja liiketoiminnan kasvuna, työeläkeyhtiö tuloksen paranemisena ja kansantalous työllisyyskehityksenä.

Osaajaksi kasvaa työssä

Työeläkealan osaajaksi ei valmistuta mistään opinahjosta valmiina. Osaajaksi kouliutuu työssä.

Koivula kertoo, että hakeutumistaan työeläkelalle hän pitää onnekkana sattumana, mutta harkitustikin olisi voinut päätyä samalle kehityspolulle. Opiskeluvuosina häntä kiinnosti vakuustointimiala ja juridiikassa työoikeus. Työeläkelalla yhdistyvät luontevasti nämä molemmat.

Työeläkeyhtiöt varmistavat ja maksavat eläkkeet niille, joille ne ansioiden mukaan kuuluu maksaa. Tässä mielessä Koivula näkee työeläkeyhtiöt yhteiskunnassa vakauttajina.

– Turvaamme toimeentuloa työuran jälkeiselle ajalle ja tehtäväksemme on annettu järjestelmän loppukäyttäjän eli työeläkettä saavan edusta huolehtiminen.

Työeläkeyhtiöiden välistä kilpailuasetelmaa Koivula ei kauhistele. Reilussa kilvassa hän näkee enemmän etuja kuin haittoja.

– Hyvä kilpailu kannustaa parantamaan palvelua ja pitämään kustannukset kurissa. Suurimmat kulut työeläkeyhtiöiden toiminnasta muodostuvat henkilöstökuluista ja tietotekniikasta. Valtteinamme osaamisessamme ovat kokemus ja ammattitaito.

– Siitä ei tässä työssä suinkaan ole haittaa, että tuntee lainsäädäntöä pitkältä ajalta sen eri vaiheissa. Tämän perusteella kykenee arvioimaan, mihin muutokset kulloinkin voivat johtaa, Koivula sanoo.

Suora yhteys loppukäyttäjään

Koivulan silmät aukesivat heti työuran alussa, kesätyössä 1985. Juuri voimaan tullut uusi eläkemuo, yksilöllinen varhaiseläke, herätti laajoissa kansanjoukoissa ryntäyshalut eläkkeelle. Hakemussuma kasvoi valtavaksi ja eläkkeelle tungettiin ovista ja ikkunoista.

Koivula kertoo, että useilla hakijoista työelämästä pois hakeutumisen syynä oli kova pelko atk:n mukanaan tuomista uudenslaisista osaamisvaatimuksista.

– Siinä eläkejärjestelmää käytettiin työelämän ongelman korjaamiseen, eikä se tietysti ollut lainsäätäjän tarkoitus.

Sittemmin yksilöllinen varhaiseläke poistui eläkelajeista kokonaan. Koivula muistuttaa, että se on aina yhteiskunnallinen ja poliittinen päätös, minkälaisista eläketurvaa halutaan ja mihin määrään siitä ollaan valmiita maksamaan.

– Se, mitä muutoksia eläkelainsäädännössä ikänä tehdäänkin, näkyy meillä loppukäyttäjien toimintana, hän sanoo. ■

Heikki Vuorila jatkaa työuraansa eläkeiässä omassa yrityksessään. Nyt hänellä on mahdollisuus keskittyä niihin teemoihin, joista on eniten kiinnostunut.

Missään ei opi niin hyvin kuin työtä tehdessä. Toteamus on **Heikki Vuorilan**, 64. Hän soveltaa käytännön filosofiaa ja yhdistää yrityksessään palkansaajana ja harrastuksissa hankittua osaamistaan.

Työ ei lopu, vaikka eläkeikä alkaa

Filosofille ikä on eduksi

Kuka?

Heikki Vuorila

- Syntynyt 1948, asuu Kaarinassa, harrastaa jalkapalloa, joogaa ja shiatsua.
- Filosofian maisteri ja jatko-opiskelija, joka työskenteli eläkeikään asti opettajana ja koulutussuunnittelijana.
- Perusti 2011 yrityksen WiseStudio, joka tarjoaa hyvinvointi- ja työyhteisön kehittämispalveluja.

Omaa työtä kehittävä asenne on luotsannut Vuorilaa perheytyksestä teoreettisen filosofian opiskelijaksi, opettajaksi ja koulutussuunnittelijaksi.

Kun henkilöstörakenteen muutos myllersi työpaikan pari vuotta sitten, Vuorila päätti palata kotiseudulleen. Toiminimensä hän rekisteröi ensimmäisenä eläkepäivänään.

– Olen hyvässä kunnossa ja virtaa riittää. Minulla on paljon kirja- ja kokemustietoa. On mielekästä työtä jakaa sitä tarvitseville, hän pohtii.

Kaikki opit käyttöön

Vuorila hyödyntää nyt kaikkea hankkimaansa oppia ja kokemusta. Jopa ensimmäinen koulutus, merkonomin tutkinto, on käytössä. Työpaikka oli silloin vanhempien omistama kirjakauppa.

– Valmensin samaan aikaan ikäisteni kolmikymppisten jalkapallojoukkuetta. Pelaajien väliset ristiriidat saivat kiinnostumaan ihmisestä yhteisössä ja lähdin opiskelemaan teoreettista filosofiaa.

Filosofiset neuvonpidot

Nyt Vuorila pitää kahtena päivänä viikossa filosofin vastaanottoa yksityisellä lääkäriasemalla. Hän aloittaa samalla työyhteisövalmennuksen myyntialan yrityksessä. Moni työkeikka vie miehen muualle Suomeen.

– Olen saanut entisiltä työnantajiltani

toimeksiantoja, joiden takia matkustan. Verkostoni ovat kymmenien vuosien takaa ja haasteena on luoda niitä lisää.

Siihen lienee omiaan *Onnellinen tammi-kuu*, jonka Vuorila on organisoinut väitöskirjaa valmisteleavan kollegansa kanssa turkulaisen kahvilan teemailloiksi.

Asenteet jarruna

Senioriryttäjäyys on ilmiönä uusi, mutta kasvava. Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun professorin **Paula Kyrön** mukaan asia on jäänyt ikäkeskustelussa harmittavasti paitsioon.

– On hämmästyttävää, että seniorien osaamispotentiaali ryttäjäyden näkökulmasta ei ole noussut esiin. Puhutaan vain työuran jatkamisesta toisen palveluksessa.

Senioriryttäjäyys voi olla osa- tai kokoaikainen vaihtoehto eläkkeelle siirtymiselle ja ryttäjäksi voi ryhtyä myös eläkkeellä ollessa.

Lainsäädäntö ei aseta esteitä. Kyrön mukaan Suomessa on hyviä mahdollisuuksia kouluttautua ryttäjäyteen jo työuran aikana. Senioriryttäjäyttä selvittänyt raportti näki epäkohtana lähinnä ryttäjästä verotuksen tulkinnallisuuden samanaikaisen ryttäjästä eläkkeen superkertymän kanssa.

– Mutta kannustusta ja ryttäjäyysvalmiuksia tarvitaan. Kyse on monesti ihan siitä, että ryttäjäksi ryhtyminen ei ole juolahantanut seniorin mieleen, Kyrö huomauttaa.

Teksti: Sirkku Määttä
Kuva: Patrik Lindström

Työurat pidempiä, samoin eläke-aika

Mikko Kautto
Tutkimusosaston
osastopäällikkö
Eläketurvakeskus

Työssä ja eläkkeellä olon suhde on sekä rahoitus- että eläketasokysymys, kirjoittaa Mikko Kautto.

■ Työurien pidentämistavoitetta seurataan eläkkeelle-siirtymisiällä. Yksittäisen elinkaarella tapahtuvan siirtymähetken ohella on mielekäästä mitata myös työurien pituutta ja eläkkeellä olemisen aikaa.

Eläkkeelle siirtymisen myöhentäminen ei vaikuta työuria pidentävästi, jos samaan aikaan työmarkkinoille tullaan myöhempään, tai työuralla on työttömyydestä tai muista syistä johtuvia katkoksia aikaisempaa enemmän. Vastaavasti eläke-aika voi kasvaa reippaammin kuin eläkkeelle siirtymisessä tapahtuva myöhentyminen.

Työurat ovat pidentyneet

Aikaisemmin on tutkittu, että eläkkeellä vietetty aika kasvoi erityisesti 1980- ja 1990-luvuilla samalla kun työssä vietetty aika lyheni. Vapaa-aajan osuus elinkaarella siis kasvoi. Eläketurvakeskuksen tutkimusten avulla saatiin nyt kuva kehityksestä 2000-luvun alussa. Tulosten perusteella kehityssuunta on kääntynyt. Työurat ovat ruvenneet taas pidentymään ja eläke-aikakin on lisääntynyt maltillisemmin.

Rekisteritietojen perusteella vuonna 2011 eläkkeelle siirtyneiden toteutunut työuran pituus oli vuonna 2011 keskimäärin 32,6 vuotta. Keskiarvoa laskee merkittävästi työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden lyhyempi työura, joka on keskimäärin 25,4 vuotta. Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden työura oli pituudeltaan lähes 35,5 vuotta. Isolla osalla heistä on takanaan yli neljänkymmenen vuoden työura.

Pitkiä työuria on paljon, siksi kaikkien eläkkeelle siirtyneiden työurien mediaani on melkein neljä vuotta keskiarvoa korkeampi (kuvio 1). Miesten työurat olivat noin kaksi vuotta naisten työuria pidempiä. Toteutuneet työurat ovat pidentyneet selvästi 2000-luvun puolivälistä.

Työllisen ajan odotteet nousseet

Työllisyyttä, työttömyyttä ja työvoiman ulkopuolella oloa koskevien tietojen perusteella voidaan laskea miten pitkäksi työllinen aika eri ryhmillä voisi muodostua. Tekevämmä tutkimuksen perusteella työllisenä vietetyn ajan odote kasvoi 2000–2010 sekä miehillä että naisilla. Odotteiden valossa naisten työllinen aika pidentyi 2000-luvulla

jopa nopeammin kuin kokonaiselinaika. Miehillä työllisen ajan ja elinajan suhde pysyi vakaana. Naisten osalta hyvään kehityksen on vaikuttanut sekä työvoiman ulkopuolella että työttömänä vietetyn ajan väheneminen. Miehillä työttömyys ei ole vähentynyt yhtä hyvin.

1980- ja 1990-lukujen varhaisen eläkkeelle siirtymisen kulttuurin ja 1990-luvun laman aiheuttamia jälkiä ei kuitenkaan hetkessä korjata. 1980-luvulla työllisen ajan odote oli hienoisessa laskussa. 1990-luvun lama iski odotuksiin syvän kuopan, josta vasta yli kymmenen vuoden ponnistelun jälkeen päästiin lamaa edeltävälle tasolle (kuvio 2).

Sosiaaliryhmien erot vanhuuseläkeajassa isoja

Jos työurat eivät pitene, elinaikakerroin on vahva eläkemenojen kasvun vakauttaja mutta toisaalta eläketaso voi jäädä vaatimattomaksi. Pitkä eläke-aika kasvattaa köyhyysriskiä, varsinkin jos eläketaso jo lähtiessä on matalahko.

Vuoden 2007 tietojen perusteella 50-vuotiaille ylempiläe toimihenkilömiehille laskettiin eläkkeellä oloajan odotteeksi noin 19 vuotta, työntekijämiehille 17 vuotta. Työntekijänaisilla vastaavat eläkkeellä oloajan odotteet olivat 23 vuotta, ylempillä toimihenkilönaisilla 23,7 vuotta.

Miehillä on pidempi työura kuin naisilla mutta lyhyempi eläkkeellä oloaika. Viisikymppisinä työntekijöiden jäljellä oleva työura on toimihenkilöiden työuraa lyhyempi, mutta toisaalta niin on myös eläke-aika.

50 vuoden iästä eteenpäin katsottuna erot kokonaiseläkkeellä oloajoissa voivat tuntua pieniltä. Selitys on se, että työntekijäammateissa on ajautettu yleisemmin varhaisille eläkkeille, mikä tasoittaa yhteenlaskettua eläkkeellä oloaika. Jos katsotaan vain vanhuuseläkkeellä vietettyä aikaa, erot sosioekonomisten ryhmien välillä ovat suuremmat (kuvio 3).

Jatkotarkasteluissa yritämme saada tarkempaa kuvaa koko työuran ja eläkeajan välisestä suhteesta erilaisissa ryhmissä. Koska elinajat pitenevät sekä miehillä että naisilla ja niin työntekijöillä kuin toimihenkilöillä, myös työurien olisi hyvä pidentyä kaikissa väestöryhmissä.

Uusin tutkimus työurien pituudesta

Työurien pituuden kehitys 2000-luvulla.

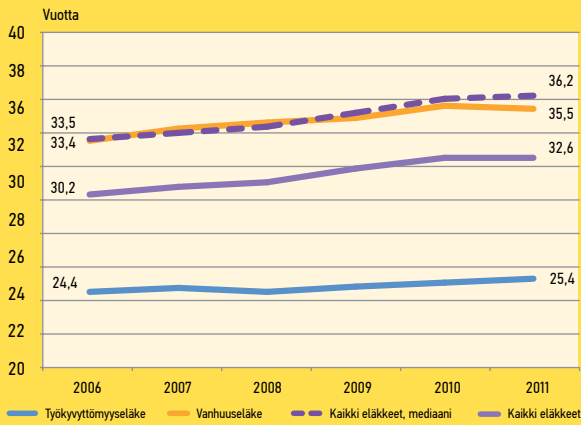
Tekijät: Noora Järnefelt, Mikko Kautto, Markku Nurminen ja Janne Salonen.

Eläketurvakeskuksen raportteja 01/2013, 98 sivua.

Tutkimusjulkaisu ladattavissa (pdf) verkkopalvelussa www.etk.fi/julkaisut

kuvio 1

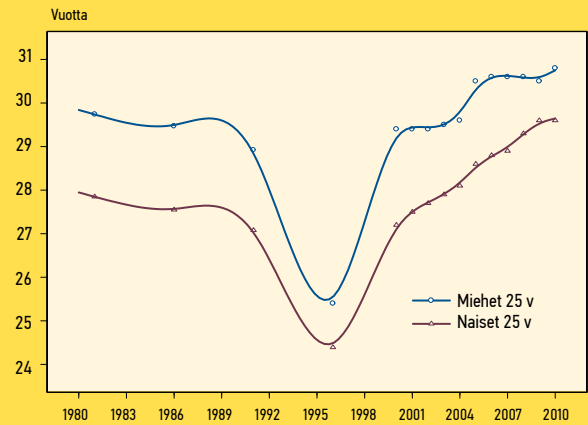
Toteutuneet työurat työeläkkeille siirtyneillä 2006–2011

Lähde: Järnefelt ym. (2013), ETK Raportteja 01/2013 Eläketurvakeskus

kuvio 2

Työllisen ajan odotteet 25 vuoden iässä miehillä ja naisilla 1980–2010

Lähde: Nurminen (2012), ETK Reports 03/2012 Eläketurvakeskus

kuvio 3

Eläkkeellä oloajan odotteet 50 vuoden iässä sukupuolen ja sosioekonomisen aseman mukaan 2007

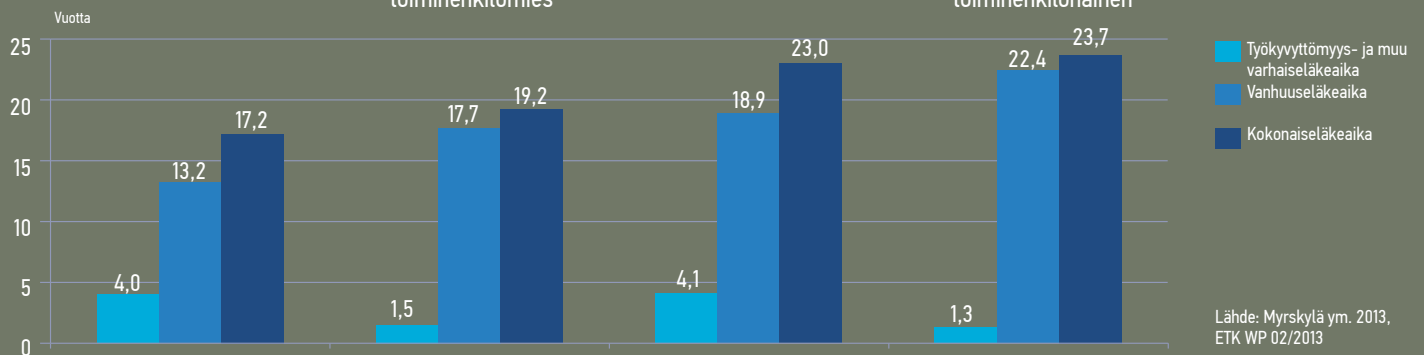

Työntekijämies

Ylempi toimihenkilömies

Työntekijänainen

Ylempi toimihenkilönainen

Lähde: Myrskylä ym. 2013, ETK WP 02/2013

Jonotuksen tulos. Ruokakas-
sin sisältö riippuu siitä, mitä
kaupoista sattuu jäämään
yli. Leipää on tarjolla eni-
ten. Liharuokia kaivattaisiin
enemmän.

Lähde: Tilasto Suomen eläkkeensaajista 2011

LEIPÄJONOON SYRJÄYTETYT

– päättäjä ei tunnista köyhää

Leipäjonossa seisovat muiden muassa viime lamassa keltasta pudonneet eläkeläiset. Valtaosalle heistä ruoka-apu on pärjäämisen kannalta välttämätöntä. Yli puolet tulee ruokajonoon joka viikko.

Teksti: Leena Filpus | Kuvat: Kai Widell

Maaliskuinen maanantai-aamu Myllypurossa Itä-Helsingissä. Pakkasta rapsakat 10 astetta. Herttoniemen seurakunnan järjestämän ruoanjakelun ovet avataan puolen tunnin kuluuttua, mutta jonoa on kertynyt jo pitkästi. Jotkut jonottajat vaihtavat kuulumisia keskenään, mutta moni haluaa olla omissa oloissaan. Osa seisoo hiljaa kuin haluaisi kätkeytyä massaan.

Kaisa, 60, on käynyt leipäjonossa reilun vuoden. Hän tietää, miten jonottaminen sujuu: mukana on vedettävä ostoskassi, taittotuoli ja romaani.

Kaisa on ollut lähes vuosikymmenen yksilöllisellä varhaiseläkkeellä. Eläkettä tulee kuukaudessa noin 800 euroa. Sitä hän täydentää tekemällä oman alansa töitä muutama päivänä kuukaudessa.

Mutta ei Kaisa itsensä vuoksi käy leipäjonossa, vaan sairaan aikuisen tyttärensä ja kahden ikääntyneen naapurinsa vuoksi. He tarvitsevat apua.

– Eläkkeeni on sen verran pieni,

että ilman leipäjonoa tyttären auttaminen olisi vaikeampaa. Hän ei itse pysty tulemaan jonoon, siksi minä jonotan.

Naapurit ovat puolestaan vanhuuttaan heikkokuntoisia. Kaisan mukaan he eivät edes tulisi leipäjonoon, vaikka pystyisivät. He ovat sen ikäisiä, että ruoka-avun jonottaminen olisi heistä todella alentavaa.

Valtaosalle etenkin ensimmäiset kerrat ruokajonossa ovatkin pahimmat. Lähes puolet eläkkeellä olevista leipäjonottajista pitää ruoan hakemista nöyryyttävänä.

Kaisaa leivän jonottaminen ei hävetä.

– Ei köyhydessä ole mitään hävettävää. Mutta en minäkään ole kertonut esimerkiksi työnantajalle käyväni leipäjonossa. Saattaisivat keikkatyöt loppua lyhyeen, Kaisa toteaa.

Herttoniemen seurakunta aloitti lahjoitusruoan jakamisen 1990-luvun laman seurauksena. Silloin ruokaa hakivat etenkin syrjäytyneet miehet. Tänäkin kirjo on laveampi. Viime lamassa pudonneet ovat nyt eläkeikäisiä.

– Jonoissa on henkilöitä, jotka

Eläkkeensaajien kokonaiseläkejakauma 31.12.2011

Hyvä meininki. Kirsi Varis, Eija Vahtera ja Hemmo Mattila ovat vapaaehtoisina ja tukityöllistettyinä jakamassa ruokaa. Töihin on hieno tulla, kun saa auttaa muita.

Pakon edessä

■ Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca on tutkinut pääkaupunkiseudun leipäjonoja osana valtakunnallista tutkimusta. Kansallisessa hankkeessa tutkitaan yli 3 000 leipäjonottajan hyvinvointia kymmenessä kunnassa ympäri Suomen. Kunnallislaitoksen kehittämissäätiön tutkimusraportti valmistuu ensi vuonna.

Pääkaupunkiseudun tutkimukseen osallistui vajaa tuhat leipäjonojen asiakasta. Heistä 35 prosenttia oli eläkeläisiä, joista yli puolet oli yli 65-vuotiaita.

– Lähes 95 prosenttia eläkeläisistä oli osin tai täysin sitä mieltä, että leipäjonosta saatu apu on pärjäämisen kannalta välttämätöntä. Lähes puolella kaikista jonottajista jäi rahaa käytettäväksi 100 euroa tai vähemmän pakollisten meno-

jen jälkeen. Silloin joutuu miettimään esimerkiksi, ostaako lääkkeitä vai ruokaa, pääkaupunkiseudun raporttia tehneet erikoistutkija **Saija Turunen** ja tutkija **Maria Ohisalo** sanovat.

Myös Sinikka Backmanin kokemusten mukaan jonoon tullaan pakon edessä.

– Ei kukaan huvikseen seiso tuntitolkulla sateessa ja pakkasessa. Jos on rahaa, menee mieluummin ostoksille kauppakeskukseen.

Myllypuron ruokajono on Suomen suurin. Ruokaa jaetaan kolmena päivänä viikossa vuoden ympäri. Normaali-päivänä 500–800 ihmistä käy hakemassa lahjoitusruokaa, kun rahat eivät riitä. Kävijöitä on eniten juuri ennen eläkkeiden, lapsilisien ja muiden etuuksien maksamista.

Kesällä, jouluna ja pääsiäisenä, kun muut pääkaupunkiseudun ruokajonot pitävät taukoa, Myllypuroon tulee jopa 2 000 jonottajaa.

Soccan tutkimuksen mukaan leipäjonosta ruokaa hakevat eläkeläiset eivät ole tyytyväisiä elintasoonsa ja he tuntevat itsensä huono-osaisiksi. Asumistukea saa 70 prosenttia, suurin osa asuu vuokralla ja yli 80 prosenttia on käyttänyt terveyskeskuksen palveluja viimeisten kauden kuukauden aikana.

– Lähes puolet toivoisi saavansa kaupungilta enemmän apua ja palveluja, mutta sosiaalitoimiston apua ei osata tai haluta aina hakea. Tästä huolimatta valtaosa on elämäänsä tyytyväinen ja kokee pärjäävänsä elämässä, Ohisalo sanoo.

voisivat olla työelämässä, jos olisi töitä, Myllypuron leipäjonon organisaattori, vapaaehtoisena tehtäviä hoitava **Sinikka Backman** sanoo.

– Aiempaa enemmän on myös niitä, jotka vaikuttavat työssäkäyviltä. Pieni, tosin varmasti suureneva joukko, on vuorotöissä käyviä, jotka eivät tule palkallaan toimeen. Jos töitä on, palkka ei riitä elämiseen. He ovat tulevaisuuden leipäjonon eläkeläisiä.

Ruoka-apua järjestävät kolmannen sektorin toimijat, yhdistykset ja seurakunnat. Väliaikaisiksi perustetut ruoanjakopisteet ovat muuttaneet pysyviksi. Eikä loppua näy.

Leipäjonoista tutkimusraporttia ja väitöskirjaa valmisteleva valtiotieteilijä **Maria Ohisalo** pelkää, että kun ruokajonoista on tullut sosiaaliturvan virallisen-epävirallisia paikkaajia, yhteiskunnassa ei nähdäkään tarvetta uudistaa ja kehittää sosiaaliturvaa.

– Keskimääräisellä suomalaisella menee paremmin kuin koskaan, mutta eriarvoisuus on lisääntynyt huimasti. Kun oma elämä on ollut aina materiaalisesti hyvää, eikä lähiympäristössä ole näkynyt niukkuutta, sitä ei myöskään tunnista muualla yhteiskunnassa. Tämä koskee yhtä lailla

päittäjiä kuin tavallisia kansalaisia, Maria Ohisalo sanoo.

Vapaaehtoisten voimin

Ruoanjako etenee rivakasti. Ensimmäiset jonottajat ovat saaneet osuutensa heti kahdeksan jälkeen. Kukaan ei jää norkoilemaan paikalle.

Pakettiauto tuo lastin banaaneja. Kaisa kerkesi hakea oman osuutensa jo ennen sitä. Jaossa olleet valmissalaatit ilahduttavat.

– Tytär syö niitä mielellään. Naapureille vien paahtoleipää, pientä ektraa arkeen.

Puoli kymmeneen mennessä jonoon tulleet saavat vielä ruokaa. Puoleen päivään mennessä ovet sulkeutuvat avautuakseen jälleen keski- viikkona.

Sillä välin lähes 50 vapaaehtoista ja tukityölistettyä hakee kauppojen lahjoittamia ruokia ja järjestelee niitä valmiiksi seuraavaa jakokertaa varten. Jonottajat ovat samoja kuin aina ennenkin.

Poliitikkojenkin liikkeet tiedetään. He tulevat patsastelemaan paikalle seuraavien vaalien alla. ■

Juttuun haastatellun Kaisan nimi on muutettu.

Kuka käy leipäjonossa?

*Turunen S, Ohisalo M,
Petrovskaja V,
Tukiola A.*

Kuka käy leipäjonossa?

Pääkaupunkiseudun ruoanjakotutkimuksen tuloksia.
Soccan työpapereita 2012:1.
Helsinki.

Ruokajonotutkimusta tehnyt Maria Ohisalo kertoo, että pääsääntöisesti, kun muut pääkaupunkiseudun ruokajonot pitävät taukoa, Myllypurossa oli jopa 2 000 jonottajaa.

Kansallinen ruoanjakotutkimus

Kunnallisalan kehittämissäätiön ja Itä-Suomen yliopiston yhteishanke Kansallinen ruoanjakotutkimus sisältää tutkija Maria Ohisalon ja kumppaneiden pääkaupunkiseudun aineiston (Espoo, Helsinki, Vantaa). Tampereen ruokajakelututkimuksen julkistamistilaisuus on 8.4. Tampereella Työväenmuseo Werstaalla.

Osatyökykyisen sosiaaliturvaetuedet

Työkyvyttömyyseläke

- alle 63-vuotiaalle myönnettävä eläke, jos sairaus, vika tai vamma on alentanut työkykyä vähintään 3/5:aa vuoden ajan

Osatyökyvyttömyyseläke

- työkyky alentunut vähintään 2/5:aa, ansiot alenevat samassa suhteessa
- puolet täyden työkyvyttömyyseläkeen määrästä

Kuntoutustuki

- määräaikainen työkyvyttömyyseläke
- sisältää hoito- ja kuntoutussuunnitelman

Osakuntoutustuki

- määräajaksi myönnettävä osatyökyvyttömyyseläke

OSATYÖKYKY odottaa koppaajia

Osatyökyky ei tunnu löytävän sijaa työelämässä. Kuntoutustuelta ja osatyökyvyttömyyseläkkeeltä paetaan herkästi työmarkkinoiden ulkopuolelle. Näkökulman kääntäminen osatyökyvyttömyydestä osatyökykyisyyteen ratkaisisi monta ongelmaa, sanovat asiantuntijat.

Osatyökyvyn tukemiseen on jo olemassa useita erilaisia konsepteja sairausvakuutus- ja eläkejärjestelmässä, mutta osatyökykyiset löytävät heiveröisesti tilaa työelämässä.

– Päällimmäisenä mieleeni nousevat asenneongelmat työpaikoilla. Työnantajat kokevat osatyökykyisen työllistämisen riskiksi. Työyhteisön kateuden sävyttämä ilmapiiri puolestaan karsastaa työkavereita, jotka ovat paikalla vain osan päivästä ja antavat vain osan työpanoksestaan, asiantuntijalääkäri **Tiina Kaarne** sanoo.

Tukea ja kykyä yhdistelemällä

Eläketurvakeskuksen selvitykset tukevat Kaarneen näkemystä, että osatyökykyisille ei tunnu löytyvän työmarkkinoita. Esimerkiksi määräaikaiselle työkyvyttömyyseläkkeelle eli kuntoutustuella siir-

tyi kolme vuotta sitten hieman yli 10 000 henkilöä. Heistä vain pieni osa palasi työelämään.

Työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää osaeläkkeenä, jolloin ideana olisi jatkaa osin työkykyä tukevin toimin töissä, osin eläkkeellä. Työeläkejärjestelmässä työkyvyttömyyseläkkeellä oli 2011 noin 184 000 henkilöä, heistä osatyökyvyttömyyseläkkeellä vajaa 20 000.

Määräaikaisella kuntoutustuella oli samaan aikaan noin 18 600 henkilöä, ja heistä osakuntoutustuella vajaa 2 000.

TELAn, Kevan ja Poliisihallituksen erikoislääkärinä työskentelevä Tiina Kaarne sanoo, että olemassa olevat työmarkkinat eivät yksinkertaisesti tunne osatyökykyisiä. Osa-aikaeläkkeelle kuitenkin on lähtenyt vuosittain noin kymmenentuhatta henkilöä, ja heille tuntuu löytyvän tilaa.

– Asenteita kuvaa juuri se, että vapaasta tahdosta osa-aikaeläkkeelle siirtävät koetaan osatyökykyisiksi, vaikka

myös heillä voi olla taustalla jaksamisongelmia. Osatyökyvyttömäksi luokiteltu nähdään toisin.

– Suomessa ei ole kehittyneitä osa-aikatyömarkkinoita, kuten esimerkiksi Ruotsissa, jossa työuran mittaan voidaan tehdä välillä osa-aikatyötä. Meillä on ilmapiiri, että kaikki tai ei mitään, Kaarne sanoo ja arvelee työurien pidentämistä pohdiskelevien askartelevan liikaa ikääntyneiden parissa.

– Ikääntyneiden joukossa ei niinkään ole ongelmaa, vaan nuorten ja keski-ikäisten pääsyssä osa-aikaisesti työhön, jos osa työkyvystä on tilapäisesti tai vaikka kokonaan mennyt. Jäljellä on kuitenkin enemmän tai vähemmän osatyökykyä, hän tähdentää.

Julkisella puolella tsempataan

Eläkepolitiikalla on suuri merkitys siihen, kannattaako työnantajan etsiä töitä osatyökykyiselle. Yksityisellä sektorilla

Asiantuntijalääkäri Tii-
na Kaarne korostaa, että
nuorten ja keski-ikäisten
on vaikeinta päästä osa-
aikaisesti työhön, jos osa-
työkyvystä on tilapäises-
ti tai vaikka kokonaan
mennyt.

osatyökyvyttömyyseläkkeet vaikuttavat yritysten työkyvyttömyysmaksun perusteena olevan maksuluokan määrittelyyn.

Kuntapuolella osakuntoutustuet ja osatyökyvyttömyyseläkkeet ovat työnantajalle edullisia siksi, että niistä ei peritä varhaiseläkemenoperusteista maksua.

Kevan selvityksen mukaan osatyökyvyttömyyseläke toimii: osatyökyiset kokevat pääsääntöisesti ratkaisun olleen kannaltaan hyvä, sairauspoissaolot heidän kohdallaan ovat vähentyneet tuntuvasti ja näköala työuran jatkuvuuteen on saanut uuden horisontin.

Suurilla työpaikoilla ylipäättäänkin on helpompi järjestää osatyökyisille heidän voimavaroilleen sopivia töitä, mutta rajat tulevat myös julkisella sektorilla vastaan.

Kuntoutuspäällikkö **Ulla Palmroos** Kevasta sanoo, että yksi betoniporsas työllistää osatyökykyisiä kuntasektoril-

la ovat tiukentuneet kelpoisuusehdot. Vuosikymmeniä koulun keittäjänä työskennellyttä ei voi noin vain siirtää höyryvien kattiloiden äärestä kevyempään toimistotyöhön.

– Toki asenteissakin on viilaamista. Osatyökyvyttömyyseläkkeellä oleva ei aina tahdo siirtyä entisestä työpaikastaan toiseen, vaikka osa-aikatyötä löytyisi. Paljon on tehtävää senkin suhteen, että kuntatyönantajilla itsellään olisi tahtoa järjestellä töitä ja pitää kiinni myös osatyökykyisistä, Palmroos sanoo.

Palikat riittävät

Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä yrittää löytää keinoja osatyökykyisten työllistämiseksi. Eläkevakuuttajan näkökulmasta lain sallima valikoima osatyökykyisten työllistämiseksi on pääsääntöisesti riittävä.

Vain työllistämisen esteitä olisi poistettava tehokkaammin. Siihen päästään

paremmalla yhteistyöllä eri toimijoiden kesken.

– Ilman, että yritetään vaikuttaa kaikkiin toimijoihin eli työnantajaan työpaikalla, työterveyshuoltoon, työntekijöihin itseensä ja työeläkeyhtiöihin, kovin hyviä tuloksia ei voida odottaa. Työeläkeyhtiö saa tiedon työkyvyn alenemasta usein liian myöhään, ja keinovalikoima supistuu, joten avaimet ovat ensisijaisesti työpaikalla, sanoo lakiasiainpäällikkö **Roope Noronen** LähiTapiola eläkeyhtiöstä.

Hänen mielestään työnantajien ja työeläkevakuuttajien yhteistyö on koko ajan kehittynyt ja osatyökykyistenkin asiassa edistytään, kunhan yhteistyö on oikea-aikaista.

*Teksti: Leena Seretin
Kuva: Pirjo Mailammi*

Osatyökyky joustavammin käyttöön

Tukipykälkien viidakossa

Eri sosiaaliturvaetuuksien ja monenkirjavuudesta on turvonnut järjestelmän sisään ongelma. Tukimuotojen runsaus haittaa työhön pääsemistä, kuntoutumista tai jopa estää työhön hakeutumisen.

Tämä on suoraa puhetta sosiaali- ja terveysministeriön työryhmiltä, jotka selvittävät osatyökykyisten työllistymismahdollisuuksia. Nyt räätälöidään saumattomampaa palvelua osatyökykyisille.

Kertaheitolla asia tuskin korjaantuu ministeriön ukaasilla; asenteet ovat kantona kaskessa.

Etuudet ja palvelut yhteen verkkoon

Etuudenhakijan näkökulmasta sosiaalivakuutuksen ja työvoimahallinnon eri tukimuotoja on hankala hahmottaa. Kuplettilaulaja Veikko Lavin *Tukilisäjenkasta* tuttu kaiku kumisee korvissa. Sanataituri Lavi lauloi perusosasta, tukiosasta, tukilisästä, apulisästä ja sekosi pykälkien viidakoon saamatta niistä selvää.

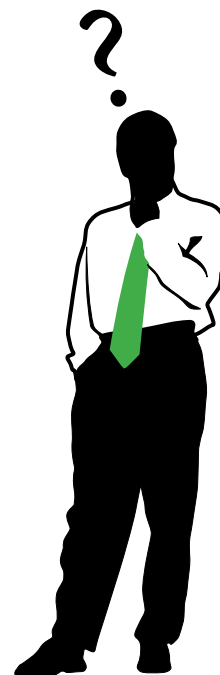
Jokamiehen tietopankille on ilmeinen tarve. Edistys olisi huikea, jos ajantasaiset tiedot palvelu- ja etuustarjonnasta myöntämisperusteineen selviäisivät nettiselailulla. Suunnitteilla tai ainakin ministeriö paperilla on ajatus tällaisesta verkkopalvelusta.

STM:n ylijohtaja **Outi Antilan** työryhmälle ministeriökohtaisine alatyöryhmineen on annettu aikaa viilata ratkaisuja lokakuun loppuun. Väli-raportissaan se ehdottaa työkyvyttömyysuhan alaisille osasairauspäivärahan enimmäiskeston pidentämistä 120–150 päivään nykyisen 72 enimmäispäivän sijaan. Hallitus kehysriihessä päättikin jo päivärahakauden jatkamisesta 150 päivään. Lisäksi osatyökyvyttömyyseläkkeeseen tulisi työeläkejärjestelmässä olla oikeus myös yli 63-vuotiailla, ja osatyökyvyttömyyseläke ulottuisi kansaneläkejärjestelmään.

Työkyvyttömyyseläkkeellä voisi edelleen tietä 733,80 euroa (takuueläkkeen määrä) kuu-kaudessa, kun nykyistä määräaikaislakia jatketaisiin.

Osatyöhaluisia jopa kymmeniä tuhansia

Eläkejärjestelmässä osatyökykyisyydellä tarkoitetaan toimintakyvyn vajausta, joka haittaa työn

Toimintaohjelman välimietintö valmistunut

Osatyökykyisten työllistymisen edistämisen toimintaohjelmaa valmistelevalle työryhmän välimietintö (22.2.2013), 67 sivua.

Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:6.

Lataa tiedosto (pdf) sosiaali- ja terveysministeriön verkkopalvelusta www.stm.julkaisut

tekemistä. Ehkä osuvammin asian on ilmaissut selvitysmies **Mika Vuorela**. Hän aikanaan määritteli osatyökykyisen henkilöksi, jolla on käytössä osa työkyvystään ja myös halu tämän kyvyn käyttämiseen.

Työ- ja kansaneläkejärjestelmässä yhteensä on reilut 260 000 työkyvyttömyyseläkeläistä. Monen heistä arvellaan olevan työhaluisia. Tavallisimmat syyt työkyvyttömyyteen ovat tuki- ja liikuntaelinten sairaudet sekä mielenterveyden häiriöt.

Työeläkejärjestelmässä osatyökyvyttömyyseläkkeellä 2011 oli vajaa kymmenen prosenttia kaikista työkyvyttömyyseläkeläisistä, noin 20 000 henkilöä.

Osatyöstä kiinnostuneita työhön halukkaita tiedetään olevan myös niiden 25 000 henkilön joukossa, jotka vuosittain jäävät työkyvyttömyyseläkkeelle. Lisäksi arviolta 33 000 työelämän ulkopuolella olevasta osatyökykyisestä aiempaa useampi olisi mahdollista työllistää osa-aikaisesti.

Risikko patistaa parempaan työnjakoon

Sosiaali- ja terveysministeri **Paula Risikko** valmistelelee toimintalinjausta siitä, miten ehkäistä työkyvyttömyyttä sekä edistää osatyökykyisten työllistämistä ja työllistymistä.

Valtionhallinnon virkamiehet sekä sosiaalivakuutuksen ja työterveyshuollon asiantuntijat laativat konseptia yhtenä työurien pidentämiskeinona.

Jo nyt Risikko patistaa eri toimijoita parempaan keskinäiseen työnjakoon. Hän tunnistaa lukujen takana olevien ihmisten hädän.

– Ihmiselle itselleen työ on valtavan suuri asia elämänhallinnan, toimeentulon ja itsetuntemuksen vuoksi. Ei työkyvyttömyydessä ole kyse pelkästään kansantaloudellisista menetyksistä, vaikka nekin ovat tärkeitä huomioida, ministeri sanoo.

Uudessa toimintamallissa osatyökykyiselle nimettäisiin työkyvytkoordinaattori. Monituiset etuuslajit tunteva koordinaattori räätälöisi etuuksista ja palveluista mielekkään kokonaisuuden. Näin tuki- ja viidakossa eksyksissä oleva osatyökykyinen ohjautuisi kädestä pitäen työelämän polulle.

Eräoppaalle sosiaaliturvaviidakoon on paikka avoimena.

*Teksti: Anne Iivonen
Kuvat: Ilkka Kumpunen*

Korvien välissä luudalle töitä

■ Ennakkoluulot eivät ole osatyökykyisten työllistymisen tiellä esteistä vähäisimpiä. Niitä riittää niin työnantajilla kuin työtovereilla.

Työhönvalmentaja **Emmi Hirvonselä** Katja Noponen Oy:stä ei kunnostele kokemuksiaan työelämän suhtautumisesta osatyökykyisyyteen. Teini-iässä vammautunut Hirvonen suivaantui kohtaamastaan huonosta palvelusta siinä määrin, että koulutti itsensä työhönvalmentajaksi. Liikuntavamma ja pyörätuoli eivät estäneet osallistumista työelämään.

– Tärkeintä työllistämässä on mielikuvitus. Se meiltä puuttuu, kun emme näe mahdollisuuksia ympäristössämme ja käytä olemassa olevia mahdollisuuksia hyödyksemme, Hirvonen sanoo.

Innojok Oy:n toimitusjohtaja **Jukka Jokiniemi** suuntaa askeleensa rinnallaan kulkeva opaskoira **Fanni** navigaattorinaan. Jokiniemen näkö heikkeni pitkälle edenneen silmätautiensa vuoksi. Aikuisiän kynnyksellä hän menetti näkönsä, mutta toimintakykyä ja innovatiivisuutta riitti muille jakaa.

Kyvyttömyys näkemiseen ei estä häntä kantamasta vastuuta omistamansa valaisinalan yrityksen kokonaisuudesta. Menestyvän yrityksensä johtajana hän luottaa vahvaan näkemiseensä.

Työkyvyttömyyseläke ja ansiotyö

Eläketurvakeskuksessa ovat Raija Gould ja Kasimir Kaliva tutkineet keitä työhön halukkaat ovat.

Aineistosta on julkaistu raportti, Työkyvyttömyyseläke ja ansiotyö 2010-5.

Ladattavissa verkossa www.etk.fi/julkaisut

PALLO HALLUSSA

Peter Lindström
Tiedottaja
Eläketurvakeskus

Pallo hallussa kokoaa eri lähteistä ulkomaiden eläkeuutisia. Lisää luettavaa muiden maiden eläketurvasta löydät Etk.fi-verkkopalvelusta.

KANADA

Sijoitustoiminnan välikäsiä karsitaan

■ Kanadalaiset eläkerahastot tekevät entistä useammin pääomasijoituksia ilman välikäsiä. Pääomasijoituksia tehdään suoraan, jotta sijoitustoiminnan kulut pienenisivät, kirjoittaa *Financial Times*.

Aikaisemmin rahastot hoitivat pääomasijoituksensa pääasiassa pankkien ja sijoitusyhtiöiden kautta.

Suoria pääomasijoituksia tekevät etenkin isot rahastot. Maaliskuussa kaksi isoa kanadalasta rahastoa suunnitteli tarjousten antamista saksalaisesta *Ista*-yhtiöstä, joka on erikoistunut veden ja energian käytön mittaamiseen.

Istan kaltaiset yhtiöt kiinnostavat eläkerahastoja, sillä niiden avulla rahastot saavat ennustettavaa ja tasaista tulovirtaa.

Financial Times 14.3.

ISO-BRITANNIA

Köyhyys ajaa ikääntyneet töihin

■ Yli 300 000 yli 70-vuotiasta brittiä tekee työtä selvittääkseen taloudellisista vaikeuksista.

Maan tilastoviranomaisten mukaan eläkeläismiehet tekevät lähinnä asiantuntija-tehtäviä, kun taas naiset tekevät tyypillisesti heikommin palkattuja töitä, kuten sihteerin tai siivoojan tehtäviä.

Myös ikääntyneiden työntekijöiden rekrytoinnissa on havaittu, että valtaosa yli 65-vuotiaista tekee töitä elintasonsa turvaamiseksi.

Ikääntyneiden työntekijöiden ja eläkeläisten työssäkäynti on ollut Britanniassa kasvussa jo yli kymmenen vuotta.

Mail Online 7.2.

RUOTSI

Ikärajojen nosto suunnitteilla

■ Mediassa on talven aikana esitetty väitteitä Ruotsin eläkeiän korottamissuunnitelmista.

Dagens Nyheter -lehden mukaan työeläkejärjestelmästä myönnettävän vanhuuseläkkeen alaikäraja nostetaan nykyisestä 61 ikävuodesta 63 vuoteen.

Samalla palkansaajan sallittaisiin jatkaa työssään pidempään, 67 ikävuodesta 69 vuoteen.

Ruotsin hallituksen asettama eläkekomitea jättää esityksensä huhtikuussa. Tämä jälkeen komitean esitys menee lausuntokierrokselle, jota seuraisivat hallituksen esitys ja eduskunnan äänestys.

Komitea selvittää myös eläkeiän ikärajojen kytkemistä keskimääräiseen elinikään.

DN 20.2., YLE 21.2.

KAZAKSTAN

Eläkesäästöt valtion rahastoon

■ Kazakstanin presidentti **Nursultan Nazarbajev** ilmoitti tammikuussa yksilöllisten eläkesäästöjen sulauttamisesta valtion eläkerahastoon. Uudistus astuu voimaan kesäkuun alusta.

Hallituksen mukaan yksityisten eläkesäästöjen yhdistäminen tehostaa varojen hallinnointia ja turvaa niiden tulevaisuuden. Yhdistämällä eläkesäästöt valtiolliseen rahastoon parannetaan myös valtion mahdollisuuksia saada pitkän aikavälin rahoitusta.

Uudistus ei vaikuta eläkemaksuihin. Kazakstanilainen työntekijä maksaa jatkossakin 10 prosenttia bruttokuukausituloistaan eläkemaksuina. Viime vuoden lopussa noin 8,4 miljoonalla kazakstanilaisella oli yksilöllisiä eläkesäästöjä.

International Update – March 2013

KIINA

Vapaaehtoiset säästöt riittävät vain puoliksi

■ Kiinalaisilla eläkeläisillä riittää säästöjä vain noin puoleen jäljellä olevista elinvuosista.

Eläkkeelle siirtyvillä kiinalaisilla on odotettavissa elinikää keskimäärin 20 vuotta ja eläkesäästöjä käytettävissä 10 vuodeksi.

Kiinassa on pakollisen työeläkejärjestelmän lisäksi vähäisessä määrin työmarkkinaeläkkeitä sekä yksityistä eläkesäästämistä. Vaikka työeläkejärjestelmä on pakollinen kaikille työtätekeville kaupunkilaisille, vain 55 prosenttia työntekijöistä tai heidän työnantajistaan maksaa eläkemaksuja.

Vapaaehtoiset lisäeläkkeet eivät ole Kiinassa kattavia, mutta niissä vakuutettujen määrä sekä erityisesti varallisuus ovat kasvaneet vuoden 2004 jälkeen.

China Times 15.3, Etk.fi

TŠEKin TASAVALTA

Rahastoeläkejärjestelmä perustettu

■ Tšekin tasavallassa astui vuodenvaihteessa voimaan eläkeuudistus, joka luo maahan uuden toisen pilarin eläkejärjestelmän. Eläkeuudistus koskee arviolta miljoonaa tšekkiläistä.

Jatkossa tšekkiläiset työntekijät voivat ohjata kolme prosenttia sosiaalivakuutusmaksustaan eläkeyhtiöiden rahastoihin. Työnantajan osuus rahastoihin siirrettävästä maksusta on kaksi prosenttia työntekijän bruttopalkasta.

Toisen pilarin rahastoihin liittyminen on työntekijöille vapaaehtoista, mutta liittymisen jälkeen päätös on peruuttamaton.

Tšekin tasavallassa on voimassa myös ensimmäisen pilarin etuusperusteinen eläkejärjestelmä ja vapaaehtoinen kolmannen pilarin yksilöllinen eläkejärjestelmä. Lähes viidellä miljoonalla työntekijällä on henkilökohtaisia eläkesäästöjä.

Mediassa raportoitiin alkuvuodesta, että kansalaisten keskuudessa on epäselvyyttä uuden eläkejärjestelmän toimintaperiaatteista. Epäselvyyttä lisäävät myös asiaa koskevat poliittiset kommentit. Maan työministeri kertoi tammikuussa paikallislehdelle, että työeläkejärjestelmään liittyviltä tšekkiläisiltä leikattaisiin kansaneläkettä 10 prosenttia.

Tšekin tasavallan väestö ikääntyy nopeasti. Eurostatin tilastojen mukaan 65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä tulee olemaan 55 prosenttia vuonna 2060. Vuonna 2010 ikääntyneiden osuus väestöstä oli 22 prosenttia.

ISSA 18.2., World Finance 13.2., IPE 15.2.

Tiedoksi

Tilinpäätöslite Työeläke-lehdessä

Työeläke-lehti julkaisee kesäkuun numerossaan työeläkelaitosten tilinpäätöslitteen yhteenvedon työeläkealan viime vuoden tuloksesta.

Eläkevarojen sijoituskanta oli 149,6 miljardia euroa Työeläkevaroille kelpo tuotot

■ Työeläkesijoitusten tuotot kohosivat viime vuonna vaativaan markkinatilanteeseen nähden poikkeuksellisen korkealle. Koko työeläkealan kokonaistuotoksi tuli lähes kymmenen prosenttia (9,8), ilmenee Työeläkevakuuttajat TELAn tilastoanalyysistä.

Tuotot ovat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta huomattavasti korkeampia kuin viimeisen 15 vuoden aikana saavutetut keskimääräiset vuosituotot sekä kokonaistasolla että sijoitusluokittain tarkasteltuna. Parhaimmat tuotot, 12,8 prosenttia, saatiin osakkeista ja osuuksista.

Korkosijoitukset tuottivat 8,1 prosenttia ja kiinteistösijoitukset 5,5 prosenttia.

TELAn jäsenten yhteenlaskettu sijoituskanta oli 149,6 miljardia euroa vuoden 2012 lopussa. Työeläkevakuuttajien sijoitusvarallisuus kasvoi viime vuoden aikana 13,3 miljardia euroa.

Työeläkevakuuttajat TELA ry on kaikkien Suomessa toimivien työeläkevakuuttajien edunvalvontajärjestö. Sen jäseninä ovat lakisääteistä työeläketurvaa hoitavat työeläkevakuuttajat.

Risikko: Työ on paras keino ehkäistä köyhyyttä

■ – Julkisen vallan tehtävänä edistää työllistymistä ja pyrkiä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön. Tämä määritellään Suomen perustuslaissa.

– Oikeus työhön on tärkein keino myös köyhyden ja syrjäytymisen ehkäisemisessä, sillä työ on parasta sosiaaliturvaa, totesi sosiaali- ja terveysministeri **Paula Risikko** *Kuka kuuntelee köyhää?* -keskustelutilaisuudessa Helsingissä.

Suhteellinen köyhyysaste eli pienituloisuusaste Suo-

nessa on 13,2 prosenttia. Vuonna 2011 pienituloisia oli 704 000. Pienituloiseksi määritellään henkilö, jonka tulot ovat alle 1 140 euroa kuukaudessa.

Risikon mukaan työn ja sosiaaliturvan yhteensovittamisessa on kuitenkin edelleen parannettavaa.

– Työn tekemisen täytyy aina olla kannattavaa. Työtulo ja sosiaaliturvaetuudet on sovittava yhteen siten, että kannustinloukut poistuvat työllistymisen tieltä, sanoi Risikko. (STM)

Jo alle 56 eurosta karttuu eläkettä

■ Työeläketurva kattaa lähes kaiken ansiotyön. Työ on vakuutettava, kun työsuhteessa ansiot ovat vähintään 55,59 euroa kalenterikuukaudessa.

Työntekijän eläkelain mukaan työnantajan velvollisuus on ottaa 18–67-vuotiaille työntekijöille eläkevakuutus, kun ansiot ylittävät tuon vakuuttamisvelvollisuuden alarajan.

Työsuhteen kestolla ei ole merkitystä.

Työnantaja järjestää työeläkevakuutuksen työntekijöille. Vastaavasti yrittäjät ovat velvollisia vakuuttamaan työtulonsa.

Työeläke kertyy vakuutetuista työansioista. Pimeästi tehdystä työstä ei kerry minkäänlaista eläkettä.

Nimitykset

Salomaa kehittämisjohtajaksi Kevaan

■ Oikeustieteen kandidaatti **Markku Salomaa** on nimitetty 1.4. lukien Kevan eläkepalvelutoimintoon kehittämisjohtajaksi. Hänen vastuualueensa on eläketurvan kehittäminen ja hän koordinoi siihen liittyvää toimintaa Kevassa.

Aiemmin Salomaa on työskennellyt STTK:n edunvalvontayksikön johtajana ja lakimiehenä. Hän on ollut eläkeneuvotteluryhmän jäsen vuodesta 2007.

Ilmarinen

Jukka Hirvinen on nimitetty 1.4. alkaen Ilmarisen suunnittelusta ja kehityksestä vastaavaksi johtajaksi ja johtoryhmän jäseneksi.

VTM Mari Kyhkynen on nimitetty kuntoutuspäälliköksi työkyvyn arviointi- ja kuntoutusosastolle 1.2. alkaen.

Keva

Kauppatieteiden maisteri **Tony Blomster** on nimitetty 1.6. alkaen Kevan työnantajapalveluihin asiakaspäälliköksi. Hänen vastuualueensa on asiakassuhteiden hoitaminen ja kumppanuuden ylläpitäminen Kevassa vakuutettuna olevien osakeyhtiöiden parissa.

Varma

KTT Ilkka Tomperi (37) on nimitetty 1.5. alkaen Varman kiinteistösijoituksista vastaavaksi sijoitusjohtajaksi. Tomperi raportoi varatoimitusjohtaja Risto Murrolle.

Varman nykyinen kiinteistösijoituksista vastaava johtaja **Jorma Kuokkanen** jää vanhuuseläkkeelle 1.8.

Kolumni

Palstalla vieraileva kolumnisti ottaa kantaa eläkekeskusteluun.

Nuoret työmarkkinajärjestöjen jyrän alla

Kuka?

Joel Kuuva

- 22-vuotias opiskelijapoliitikko
- Suomen ylioppilaskuntien liiton hallituksen jäsen
- tuotantotalouden opiskelija Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa
- työurallaan edennyt navetasta sahan kautta lobbariksi.

Työurakeskustelu käy kuumana ja etujärjestöt taistelevat omista eduistaan kynsin hampain. Kuitenkin yksi ryhmä puuttuu tärkeimmistä neuvottelupöydistä – nuoret. Nuorilla ei ole työmarkkinajärjestöihin verrattavissa olevaa etujärjestöä.

Väestön ikääntyessä nuorten poliittinen painoarvo luonnollisesti vähenee, jolloin sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus on uhattuna. Onneksi kriisitietoisuus on nuorten keskuudessa lisääntynyt, ja tästä esimerkkinä Suomen ylioppilaskuntien liitto on ottanut kantaa työssä jaksamisen ja eläkeiän noston puolesta.

Jonkun on pidettävä tulevaisuuden työssäkäyvien puolia, vaikka heiltä verrattain vähän ääniä saadaankin.

Työmarkkinaratkaisut viivästyivät kolmen päivän koulutusriidan takia ja työeläkemaksujen korotuspaineet tulevaisuudessa uhkaavat nostaa sekä työn tarjoamisen että vastaanottamisen kynnyistä. Tällaiset uhkakuvat ajavat nuoret varmistelemaan elämässään, eikä innovatiivisia riskejä uskalleta ottaa opiskelujenkaan aikana.

Innovatiivisia riskejä voisi olla esimerkiksi opiskeleminen sekä lähihoitajaksi että kauppatieteiden maisteriksi. Näin voisi syntyä innovaatioita kasvavalla terveydenhoitoalalla. Sillä kun bisnesmielessä puhutaan, niin vanhukissa on Suomen tulevaisuus, ei yhä tiukemmalle pantavissa nuorissa.

Nuorten laskelmoivaa varmistelua lisää osaltaan paine pidentää työuria alusta. Työuria onkin mahdollista pi-

dentää alusta jopa useallakin vuodela. Opiskelija-aines on kuitenkin niin heterogeenistä, ettei mikään yksittäinen keino ole ihmeratkaisu ongelmaan. Esimerkiksi valintakoeuudistuksen toimeenpano, kolmas lukukausi, opiskelun joustaminen sekä aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustaminen ovat keinoja, joilla valmistumisikä voidaan laskea.

Tulevaisuuden haasteet tarkoittavat sitä, että nuorista täytyy saada kaikki irti eikä ketään ole varaa hukata. Mutta selvää tulisi olla kuitenkin, että ilman panostusta ei synny tuottoa. Tämän takia opiskelukyky nousee keskiöön.

Opiskelukykyä voidaan kehittää esimerkiksi siirtämällä ammattikorkeakouluopiskelijat Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön piiriin. Opiskelukyky on työkyvyn perusta, joten siihen tulee panostaa niin opiskelu- kuin työelämässäkin, jotta työuria on edes mahdollista venyttää.

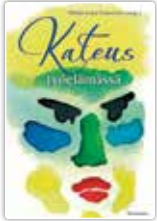
Millä keinoin nuoret sitten osallistuvat työuratalkoihin? Yksinkertainen vastaus on, että kaikilla. Eläkeläinen ei palaa nuoreksi opiskelijaksi mutta opiskelijasta tulee kyllä eläkeläinen, mikäli sinne asti jaksaa.

Nuoret eivät kuitenkaan halua sukupolvien välistä vastakkainasettelua. Ei pelkästään sen takia, että nuoret häviäisivät sen joka tapauksessa. Vaan sen takia, että kehitys perustuu yhteistyöhön tavalla tai toisella.

Joel Kuuva

Luin kirjan

Pirkko-Liisa Vesterinen (toim.):
Kateus työelämässä
 PS-kustannus, 2013
 208 sivua
 ISBN 978-952-451-591-7

Kateus syö voimavaroja

■ Kateus on yksi työelämän isoista ongelmista, vaikkei se olekaan noussut työelämäkeskustelun keskiöön. Kateus on mukana monissa työ- ja arkielämän ikävissä ilmiöissä ja se voi tulla esiin vähättelynä, panetteluna ja jopa kiusaamisena. Kateuteen löytyy useita eri näkökulmia, kuten *Kateus työelämässä* -kirjan yksitoista työelämän asiantuntijaa todistavat.

Tunteena kateus on alkukantainen ja luonnollinenkin. Siihen liittyvät kysymykset siitä, millainen henkilö toivoisi olevansa ja millainen hänen itsetuntonsa on. Kateutta ei kirjan kirjoittajien mukaan kannata pelästyä, eikä sitä voida kitkeä ihmismielestä kokonaan. Työelämän ilmiöistä liiallinen kilpailu, kuormittavat tilanteet, pätkätyö ja huono johtaminen tarjoavat hyvän kasvualustan kateudelle.

Kateellinen voi poikkeuksetta huonosti. Työelämän näkökulmasta kateellisuus voi uhata koko työyhteisön hyvinvointia tai jopa yrityksen tuottavuutta. Kateudesta voi päästä eroon, kun kääntää katseen toisen elämän tarkkailemisesta omaan elämäntilanteeseen ja miettii mitä voisi tehdä oman onnellisuutensa ja tyytyväisyytensä eteen. Parhaimmillaan kateus voi myös antaa kateelliselle energiaa ponnistella parempiin saavutuksiin.

Kateus työelämässä -kirja valottaa monen kirjoittajan voimin kateuden tunnistamista, ilmene-mismuotoja ja pohtii miten kateus saadaan käännettyä sen vastavoimaksi eli luottamukseksi.

Kari Lindstedt

Kalpalan peittelemätöntä puhetta vastuullisuudesta

Helinä Hirvikorpi:
Jos on valta, on myös vastuu –
Asmo Kalpalan elämä
 WSOY, 2012
 216 sivua
 ISBN 978-951-0-39483-0

■ ”Luottamuksen syntyminen edellyttää luotettavien ihmisten olemassaoloa”. Lause kuvaa **Asmo Kalpalan** maailmankatsomusta toimittaja ja tietokirjailija **Helinä Hirvikorven** kirjassa *Jos on valta, on myös vastuu*.

Kalpalan persoonassa korostuu rallitähden pojan perhetaustasta kumpuavat vankat perusarvot, olennaiseen keskittymisen taito sekä vastuullisuus päätöksenteossa. Näitä Kalpala koettelee finanssimaailmassa, yksityiselämässä mutta myös maailman ääriin ulottuvilla moottoripyörämatkoilla.

Hirvikorpi piirtää henkilökuvaa Asmo Kalpalasta asioiden johtajana, joka ei ole erityisen seurallinen tai ulospäin suuntautunut, mutta aikaansaava.

Karvaan maun jälleenvakuutustoiminnan häikäilemättömyydestä tunnistavalle Kalpalal-

le vakuutusala ei ole pelkästään volyymibisnestä ja nopeiden voittojen peliä. Hän kärsi välistävedosta ja oppi tunnistamaan häntä kainalossa viekastelevat kabinetitketut. Toisin kuin heille, kohtuullisuus on Kalpalalle hyve ja luottamukseen pohjautuva toiminta (työ)elämässä pärjäämisen ydin.

Omintakeisena pidetty Kalpala valmistautui Tapiola-ryhmän pääjohtajana turnausvoittoon vielä kuusikymppisenä. Takavuosien valtausyrietykset torjuneena hän neuvotteli onnekaasti Tapiolan ja Lähivakuutuksen fuusion Lähi-Tapiolaksi. Näkemys keskinäisyyteen pohjaavan vakuutustoiminnan vastuullisuudesta kantaa Kalpalan äänessä voimakkaana.

Anne Iivonen

Yhdyskunta

Työeläke kasvaa vuosi vuodelta.

Pimeä työ ei kerrytä eläkettä. Jo alle 56 eurosta karttuu eläke, kun hoitaa työeläkemaksut.

www.tahtikuviot.fi

English Summary

Joanna Nylund
Translator
Finnish Centre
for Pensions

Newsletter in English

Stay one step ahead.
Order our newsletter at
www.etk.fi/newsletter

More news in English
at www.etk.fi/en

Grey economy banned from presidential palace

■ The presidential palace, built as a merchant's private residence in 1820, is undergoing extensive refurbishments. The official working residence of the Finnish President since 1921, the palace will be kept looking almost exactly the same. It is renovated to the extent required for a building in everyday administrative use, while preserving its cultural and historical value.

The uniqueness of the project is not lost on the builders, who relish the opportunity to work on such a prestigious site. There is also another noteworthy aspect of the commission: already in the tender phase it was made clear that grey economy would not be tolerated. This applies to taxes, statutory obligations, earnings-related pension contributions and other commitments. Supervision is carried out as a joint project between the tax authorities, the National Board of Labour Protection and the Finnish Centre for Pensions.

When deficiencies in earnings-related pension insurance are revealed through supervision, employees are guaranteed pension security and pension providers can charge insurance contributions correctly.

Working lives and retirement both extending

■ The goal of extending working lives is monitored through the effective retirement age. While time spent in retirement increased in the 1980s and 1990s, working time subsequently decreasing, new results show that the trend has shifted. Careers are again extending, and although time spent in retirement is still increasing, the pace has slowed down. These are the results of a recent study by the Finnish Centre for Pensions.

Based on register data, the average actual working life length of a new retiree in 2011 was 32.6 years. Working life expectancy increased for both men and women in 2000–2010. Men have longer working lives than women but shorter retirement.

Priority number one: the employee

■ Berner Oy, a 130-year-old company specialized in sales and marketing, was recently awarded the National Prize for Innovative Practices in Employment and Social Policy for its exceptional programme for senior employees.

The family-run company has an annual turnover of almost EUR 300 million. Berner Oy has long been a champion of wellbeing in the workplace, and voluntarily introduced a five-day work week and longer maternity leaves in the 1960s. For the last 50 years, 10 per cent of its annual business profit has been distributed among the employees.

According to CEO **George Berner**, the company thinks long-term about its workforce. "Taking care of the employees is free – every investment is paid back in the form of greater efficiency", he says.

The prize-winning programme for seniors is the brainchild of George Berner and HR manager **Heli Rissanen**, and has raised the effective retirement age at Berner from 63 to 64.5 in just a few years. It involves pension briefings, a tailor-made career plan for the ageing and an individual fitness programme for those 58 and over. "Employees have the right to grow old with dignity in the workplace. This is not charity by the employer. Everyone is needed, everyone benefits", says George Berner. The employee is also expected to make an effort: a commitment to taking care of one's working capacity is rewarded annually with days off. The co-operation appears to be working, as there have been hardly any cases of work incapacity in the 500-strong workforce.

Expensive pension system? It's all relative

■ The strengths of the Finnish pension system lie in its scope and simple structure. Administration is thus less expensive than in fragmental, multi-level schemes.

This became apparent in the background study recently conducted at the Finnish Centre for Pensions for an international evaluation of the Finnish pension system. As opposed to many other countries, the Finnish earnings-related pension system covers both statutory (Pillar I) and occupational pension schemes (Pillar II).

The survey compared administrative costs in the pension systems of Denmark, Germany, the Netherlands, Norway, Sweden and Switzerland to those of Finland. The combined administrative costs of national and earnings-related pensions in Finland amounted to EUR 149 per member in 2011. Lower costs that this could only be found in Germany, where employer-specific funds had to be omitted from the comparison.

The survey does not take into account factors relating to service quality. Despite this, it shows that administrative costs are, on average, lower in Finland than in the countries of comparison.

Uusimmat julkaisut

Julkaisut verkossa
www.etk.fi/julkaisut

Paperijulkaisujen tilaus
www.etk.fi/julkaisut
sähköpostilla aineistotilaukset@etk.fi
puhelimitse 029 411 20 klo 8–16

RAPORTEJA

Työstä vanhuuseläkkeelle siirtyminen ja sen taustatekijät 2000-luvulla: rekisteripohjainen tarkastelu

Tutkimuksessa seurataan ikääntyvien työllisyyden kehitystä 2000-luvulla ja tarkastellaan erityisesti työelämästä vanhuuseläkkeelle siirtymistä. Tutkimus selvittää työstä vanhuuseläkkeelle siirtymisen taustatekijöitä ja niiden mahdollisia muutoksia 2000-luvun alussa ja loppussa. Tarkastelujen ajallisena vedenjakajana toimii vuoden 2005 eläkeuudistus. Tarkasteluisa käytetään Eläketurvakeskuksen rekistereistä koottua, vuodet 2000–2010 sisältävää yksilötason rekisteriaineistoa, joka koostuu edustavasta joukosta ikääntyviä suomalaisia.

*Tekijä: Satu Nivalainen
Sarja: Eläketurvakeskuksen raportteja 02/2013
ISBN 978-951-691-180-2 (nid.)
ISBN 978-951-691-181-9 (PDF)
ISSN-L 1238-5948
ISSN 1238-5948 (painettu)
ISSN 1798-7490 (verkkajulkaisu)*

KESKUSTELUALOITTEITA

Flexible retirement age in Finland: The evaluation of the Finnish flexible retirement scheme in light of employer and employee surveys

Joustava vanhuuseläkeikä -tutkimuksessa tarkastellaan työnantajien ja työntekijöiden näkemyksiä eläkeikärajoista, kokemuksia työntekijöiden eläkkeelle siirtymisestä ja tekijöitä, jotka vaikuttavat työssä jatkamiseen ja eläkkeelle siirtymiseen. Englanninkielinen julkaisu on yhteenveto vuoden 2012 lopulla ilmestyneestä laajasta tutkimuksesta. Tutkimus perustuu kaikkia toimipaikkoja edustavaan työnantajatutkimukseen ja vanhuuseläkkeelle siirtyneitä palkansaajia koskevaan työntekijätutkimukseen.

*Tekijä: Eila Tuominen
Sarja: Finnish Centre for Pension, Working Papers 03/2013
ISSN-L 1795-3103
ISSN 1797-3635 (verkkajulkaisu)*

Life expectancy by labor force status and social class: Recent period and cohort trends and projections for Finland

Raportissa tarkastellaan, miten miesten ja naisten jäljellä olevat elinvuodet 50 vuoden iässä jakaantuvat työ-, työttömyys- ja eläkevuosiin. Erityisen kiinnostuksen kohteena ovat sosioekonomiset erot sekä näiden erojen kehitys. Aineistona käytetään kattavia rekisteritietoja vuosilta 1989–2007 ja tarkastelu tehdään sekä periodi- että kohorttinäkökulmasta.

*Tekijät: Mikko Myrskylä, Taina Leinonen ja Pekka Martikainen
Sarja: Finnish Centre for Pensions, Working Papers 02/2013
ISSN-L 1795-3103
ISSN 1795-3103 (painettu)
ISSN 1797-3635 (verkkajulkaisu)*

KATSAUKSIA

Työeläkejärjestelmän kannalta keskeiset EU:n politiikka- ja lainsäädäntöhankkeet ja niiden valmistelu

EU:sta tuleva lainsäädäntö ja EU:n eläkepolitiikka vaikuttavat myös Suomen työeläkejärjestelmän kehittämiseen ja työeläketurvan toimeenpanoon. Katsauksessa on tarkasteltu eläkkeisiin liittyvien EU-asioiden valmistelua Suomessa ja yhteisötasolla sekä niitä vireillä olevia hankkeita, joilla on merkitystä työeläkejärjestelmän kannalta, ja joita Eläketurvakeskuksessa seurataan.

*Tekijät: Sari Alanko, Tiina Kalske, Sini Laitinen-Kuikka, Minna Levander ja Samuel Rinnetmäki
Sarja: Eläketurvakeskuksen katsauksia 02/2013
ISSN-L 1236-7737
ISSN 1798-7474 (verkkajulkaisu)*

Tietoa uusista julkaisuista sähköpostiisi

- Julkaisukirjeestä saat tietoa Eläketurvakeskuksen tuoreimmista julkaisuista vaivattomasti suoraan sähköpostiisi.
- Kirje lähetetään noin viisi kertaa vuodessa.
- Julkaisukirje sisältää lyhyen kuvauksen uusien julkaisujen sisällöstä sekä suorat linkit julkaisuihin.

Tilaa julkaisukirje osoitteesta
[www.etk.fi/uutiskirje](http://www.etk.fi/ uutiskirje)

